

DE JUISTE TOLK OP DE JUISTE PLAATS?
ONDERZOEK NAAR TOLKEN IN DE STRAFRECHTSPLEGING

drs. A. van Duijn
mr. lic. M.K.J.G. van den Reijen

“De vertaler of tolk zou een perfecte spiegel moeten zijn, die de inhoud overbrengt zonder iets weg te laten, toe te voegen of te vervormen. Die weergave dient inhoudelijk correct te zijn en dat is iets geheel anders dan een letterlijke weergave. De juiste keuze van een woord, zinsnede of stijl is pas mogelijk wanneer de tolk of vertaler kan “meedenken” met de oorspronkelijke schrijver of spreker en de context en de bedoeling begrijpt.”

In memoriam

C. van Oers, bron van inspiratie onderweg naar kwaliteit

VOORWOORD

Voor het tolken binnen de werkingssfeer van Justitie is door de Minister van Justitie een kwaliteitstraject ingezet. Dit traject moet ertoe leiden dat vanaf 2003 uitsluitend nog wordt gewerkt met door het ministerie gecertificeerde tolken die voldoen aan een bepaald kwaliteitsniveau en waarvoor vaste tarieven worden gehanteerd. Uitgangspunt daarbij is een bepaalde ondergrens aan kwaliteit, belichaamd in de figuur van de basistolk.

De tolken die voor de verschillende justitiediensten werkzaam zijn dienen in dit systeem hun plaats te vinden. Voor de tolken die meer specifieke werkzaamheden verrichten zoals de gerechtstolken is daarbij de vraag gerezen of de kwaliteit die van de basistolk wordt gevraagd, voor hen wel voldoende is. Anders gezegd, moeten aan gerechtstolken, bijvoorbeeld in het licht van artikel 6 EVRM, aanvullende eisen worden gesteld en zo ja, welke dan? Of kan ook in de strafrechtspraak worden volstaan met de inzet van basistolken? De werkgroep gerechtstolken kreeg de taak dit nader te onderzoeken.

In het voorliggende rapport doet de werkgroep verslag van het empirisch onderzoek naar de praktijk van het tolken in de strafrechtspraak in de arrondissementen Amsterdam en 's Hertogenbosch. Het rapport levert daarmee een belangrijke bijdrage aan het beleidsstandpunt inzake de positie van de gerechtstolken in het kwaliteitstraject. Het rapport is opgesteld door drs. A van Duijn en mr. lic. M.K.J.G. van den Reijen. Vanaf deze plaats wil ik hen namens de werkgroep van harte danken voor alle inspanningen. Tevens willen wij de rechters-commissarissen, politierechters en officieren van justitie die aan dit onderzoek hebben bijgedragen bedanken. In het bijzonder danken we de medewerkers die bij de rechtbanken te Amsterdam en 's Hertogenbosch verantwoordelijk zijn voor de coördinatie van de inzet van tolken. Een speciaal woord van dank tenslotte, gaat uit naar E. Davidson en R. Blekxtoon voor hun grote betrokkenheid.

Namens de werkgroep gerechtstolken

mr. drs. A.G.P. van Ruth
voorzitter
april 2001

INHOUD

1 INLEIDING

- 1.1 Achtergrond
- 1.2 Onderzoek
 - 1.2.1 Observaties
 - 1.2.2 Vraaggesprekken
 - 1.2.3 Analysetechnieken
- 1.3 Leeswijzer

2 TOLKEN IN STRAFZAKEN NADER BESCHOUWD

- 2.1 Het metier tolken
 - 2.1.1 Inleidende opmerkingen
 - 2.1.2 Tolkvaardigheden
- 2.2 Kwaliteitstraject
 - 2.2.1 Tolk als partner
 - 2.2.2 Bijscholing en toetsing
 - 2.2.3 Taalspecifieke component

3 PRAKTIJK VAN DE TOLK IN STRAFZAKEN: RECHTER-COMMISSARIS

- 3.1 Rechter-commissaris
- 3.2 Setting
- 3.3 Tolktechnieken
- 3.4 Tolkhouding
- 3.5 Terminologie
- 3.6 Conclusie

4 PRAKTIJK VAN DE TOLK IN STRAFZAKEN: POLITIERECHTER

- 4.1 Politierechter
- 4.2 Setting
- 4.3 Tolktechnieken
- 4.4 Tolkhouding
- 4.5 Terminologie
- 4.6 Conclusie

5 TOT BESLUIT

- 5.1 Samenvatting
- 5.2 Conclusie
- 5.2 Aanbevelingen

LITERATUUR

BIJLAGEN

- 1** Samenstelling Werkgroep Gerechtstolken in 2003
- 2** Tolken en tolktechnieken: enige begrippen verklaard
- 3** Profiel van de basistolk
- 4** Frequentieoverzicht geobserveerde termen
- 5** Vragenlijst interview

1 INLEIDING

1.1 Achtergrond

Al ruim twintig jaar is de kwaliteit en integriteit van tolken in de strafrechtspleging een zorg van veel betrokkenen. De brede en bij gelegenheid verhitte maatschappelijke en politieke discussie die deze kwestie teweeg heeft gebracht, heeft uiteindelijk geleid tot onderzoek en uitgebreide rapportages, en een daaruit voortvloeiende landelijke benadering van de tolkenproblematiek voor zover het de sfeer van Justitie betreft. De landelijke aanpak, geformuleerd in een kwaliteitstraject, beperkt zich in eerste instantie tot het leggen van een ‘bodem’ of basis in de kwaliteitseisen die na een overgangperiode zullen gaan gelden voor alle tolken die werkzaamheden voor Justitie verrichten, derhalve ook voor de tolken die in de strafrechtspraak worden ingezet.

Door het ontbreken van concrete gegevens over het functioneren van tolken in de praktijk van de strafrechtspraak, drong zich de vraag op of het profiel dat in het kwaliteitstraject is vastgesteld voor de zogenoemde basistolk wel beantwoordt aan de eisen die aan tolken in dat rechtsgebied worden gesteld. Aanleiding voor de directie Rechtspleging van het ministerie van Justitie om in het kader van het landelijke traject een onderzoek te laten verrichten teneinde die vraag te kunnen beantwoorden.

1.2 Onderzoek

Voor de opzet en uitvoering van het onderzoek is een werkgroep samengesteld, Werkgroep Gerechtstolken in 2003, die als opdracht meekreeg de praktijk van het tolken in strafzaken in kaart te brengen. Doel van dit onderzoek is empirisch materiaal te verzamelen om inzicht te krijgen in het niveau van kennis en vaardigheden dat van een tolk wordt gevraagd in de strafrechtspleging en vast te stellen of het profiel van de basistolk hieraan voldoet. Om duidelijkheid te krijgen over de vraag of in de praktijk wel of geen behoefte bestaat aan tolken die meer bieden dan het profiel van basistolk inhoudt, is de volgende probleemstelling geformuleerd: Kan in de strafrechtspraak volstaan worden met de inzet van basistolken?

De probleemstelling laat zich opdelen in de volgende onderzoeksvragen:

- Welke *kennis* wordt van een tolk gevraagd in de verschillende fasen van de strafrechtspraak?
- Bestaat hierbij enig verschil ten aanzien van het soort zaken waarin wordt getolkt?
- Over welke kennis beschikt een basistolk?
- Welke *tolkvaardigheid* wordt van een tolk gevraagd in de verschillende fasen van de strafrechtspraak?
- Over welke *tolkvaardigheid* beschikt een basistolk?
- Welke *extra kennis en vaardigheden* zijn eventueel vereist boven die van een basistolk?

Het onderzoek is uitgevoerd aan de hand van een aantal observaties en vraaggesprekken bij twee rechtbanken, te weten Amsterdam en

's-Hertogenbosch. Voorts is het onderzoek beperkt tot het terrein van de rechter-commissaris en politierechter, de meest elementaire toepassing van strafrechtspraak.

1.2.1 Observaties

In Amsterdam zijn in de maanden juni en september 2000 vijftien observaties uitgevoerd bij zowel rechter-commissaris als politierechter. Bij de rechter-commissaris betrof het in alle gevallen de voorgeleiding van een verdachte in het kader van de gevorderde inbewaringstelling. Bij de politierechter werden voor het merendeel zogenaamde politierechterzittingen bijgewoond, veelal snelrechtzaken waarvoor de verdachte in bewaring was gesteld. Bij de andere zaken, waarbij de verdachte niet in voorlopige hechtenis was genomen, verscheen deze tweemaal niet.

In 's-Hertogenbosch zijn tussen 18 september en 20 november 2000 bij de rechter-commissaris vijftien observaties uitgevoerd, voor het merendeel voorgeleidingen en enkele getuigenverhoren. Voor de politierechterzittingen hebben in de periode van 25 september tot 1 december 2000 (datum die als einddatum is vastgesteld) echter slechts elf observaties kunnen plaatsvinden, met name vanwege het grote aantal verstekzaken. Steeds was daarbij sprake van een 'gewone' politierechterzitting; in negen gevallen betrof het de volledige behandeling van de strafzaak, in één geval een getuigenverhoor en in één geval de omzetting van een taakstraf in gevangenisstraf.

Voor de observaties is gebruik gemaakt van een speciaal daarvoor ontwikkeld formulier waarop aantekening werd gehouden van de gehanteerde tolktechniek gerelateerd aan de fase van de behandeling, verschillende aspecten met betrekking tot de tolkhouding, soort delict, duur van de behandeling en alle voorkomende juridische terminologie.

Daar verhoren door de rechter-commissaris achter gesloten deuren plaatsvinden, werd tevoren toestemming gevraagd en verkregen om de benodigde observaties uit te voeren.

Hoewel politierechterzittingen openbaar zijn en vrij toegankelijk voor het publiek, werden de politierechters tevoren over het onderzoek geïnformeerd en is door de rechtbank medewerking toegezegd.

1.2.2 Vraaggesprekken

In beide arrondissementen hebben zes vraaggesprekken plaatsgevonden met leden van de zittende en staande magistratuur. Er is voor gekozen om per arrondissement willekeurig twee rechters-commissarissen, officieren van justitie en politierechters te benaderen. In de vorm van een semi-gestructureerd vraaggesprek is aan de twaalf geïnterviewde magistraten aan de hand van zeventien vragen een aantal kwesties voorgelegd die na analyse een duidelijk beeld gaven van de praktijk en de wensen gezien vanuit de rechterlijke macht als afnemer van tolkdiensten. De vragenlijst was voor elk van de respondenten dezelfde.

Alle interviews hebben plaatsgevonden in de periode van 21 november tot 11 december 2000. De geïnterviewden hebben de verzekering gekregen dat over de antwoorden anoniem gerapporteerd zou worden.

1.2.3 Analysetechnieken

De strafrechtelijke termen die deel uitmaken van het voor de schriftelijke kennistoets basistolk te bestuderen materiaal zijn naast de bij de observaties geregistreerde terminologie gezet en geanalyseerd. Ten behoeve van de vergelijking is als uitgangspunt genomen dat een tolk, na bestudering, de in het lesmateriaal vermelde juridische termen (in vertaling) kent en kan hanteren. Om inzicht te verkrijgen in de mate waarin juridische terminologie die niet in het lesmateriaal voor de kennistoets staat, voorkomt bij voorgeleidingen, getuigenverhoren en politierechterzittingen in Amsterdam en in 's-Hertogenbosch, is geteld hoe vaak welke term gebezigd werd. Aan de hand van deze frequenties is vervolgens per college en per rechtbank bepaald welke termen het meest frequent voorkomen en welke termen relatief weinig gebruikt worden. Om te onderzoeken of er verschillen bestaan in het gemiddeld aantal keer dat deze termen gebezigd worden per fase in de rechtspleging en per rechtbank is gebruik gemaakt van t-toetsen voor gepaarde waarnemingen. Tot slot is gekeken of er wellicht sprake is van een verband tussen de frequentie waarmee termen bij de verschillende colleges en steden voorkomen.

1.3 Leeswijzer

Om tot een antwoord op de hierboven geformuleerde vragen te kunnen komen, worden in hoofdstuk 2 eerst enkele begrippen geïntroduceerd die het tolken in strafzaken betreffen en wordt vervolgens kort ingegaan op het kwaliteitstraject. Hoofdstuk 3 en 4 zijn geheel gewijd aan de praktijk van het tolken in strafzaken zoals die met behulp van observaties is vastgelegd, alsmede aan de ervaringen en standpunten van de geïnterviewde magistraten. In hoofdstuk 5 volgt tot slot een bespreking van de verschillen die bestaan tussen de eisen zoals die zijn geformuleerd in het profiel van de basistolk en de gewenste situatie, op basis waarvan de conclusie en enige aanbevelingen zijn geformuleerd.

Ten behoeve van de lezer is voorts de samenstelling van de werkgroep vermeld in Bijlage 1, worden enige begrippen verklaard over tolken en tolktechnieken in Bijlage 2 en is het profiel van de basistolk opgenomen in Bijlage 3. Bijlage 4 bevat een frequentieoverzicht van geobserveerde termen en in bijlage 5 zijn de vragen voor de interviews opgenomen.

Hoewel tolkwerkzaamheden natuurlijk door mannen en vrouwen worden verricht, wordt in dit rapport het woord 'tolk' als algemene beroepsaanduiding gebruikt. Derhalve is het mannelijk en wordt ernaar verwezen met 'hij'.

2 TOLKEN IN STRAFZAKEN NADER BESCHOUWD

In dit hoofdstuk wordt voor de volledigheid ingegaan op een aantal kernbegrippen die in het kader van dit onderzoek enige toelichting behoeven.

2.1 Het metier tolken

2.1.1 Inleidende opmerkingen

Het gaat het bestek van dit rapport te buiten om een uitputtende omschrijving op te nemen van de kennis en vaardigheden die men in het algemeen van tolken mag verwachten. Toch is het voor een goed begrip van het hierna volgende dienstig in te gaan op enkele aspecten die specifiek betrekking hebben op tolken in de strafrechtspraak. Voor een toelichting op de verschillende technieken waarvan tolken zich in het algemeen kunnen bedienen, verwijzen we naar Bijlage 2 van dit rapport.

2.1.2 Tolkvaardigheden

Naast zaken als een ruime parate kennis, snelle reflexen en een grote verbale vaardigheid die in vrijwel elke tolksituatie zijn vereist, zijn bijzondere kennis en vaardigheden nodig om naar behoren te kunnen functioneren in een strafrechtelijke setting. Het onderwerp kennis laten we hier verder buiten beschouwing; dat komt nog uitgebreid aan de orde in volgende hoofdstukken. Wat de vaardigheden aangaat, zijn er enkele aspecten die we hieronder willen aanstippen.

Tolken in de strafrechtspraak betekent het maken van keuzes. Terwijl de meeste tolken tijdens hun werk óf consecutief óf simultaan vertalen, is het in een strafrechtelijke setting in het algemeen zo dat afwisselend beide tolktechnieken gehanteerd kunnen worden. Meteen moet daarbij opgemerkt worden dat de aanduiding consecutief hier eigenlijk niet geheel juist is, daar het gewoonlijk een vorm van gesprekstolken betreft waarbij de spreker zich al dan niet uit zichzelf beperkt tot korte stukjes, soms zelfs maar halve zinnen, waarna vertaling volgt. In feite is veelal sprake van consecutief noch simultaan tolken en wordt een techniek gehanteerd die men zou kunnen aanduiden met 'semi-simultaan'.

Het semi-simultaan en simultaan tolken gebeurt in deze setting doorgaans zonder gebruik van speciale apparatuur, zodat daaraan het gevaar kleeft dat tijdens de vertolking een deel van de informatie verloren kan gaan. Daarbij komt dat vanwege het door elkaar heen spreken van spreker en tolk de stem en intonatie van de spreker niet langer goed hoorbaar zijn. Ook in situaties waarin de tolk moet werken in een grote ruimte waar hij de spreker soms moeilijk kan verstaan (hij zit bijvoorbeeld tussen twee of meer verdachten), zal informatieverlies kunnen optreden. Bovendien is het spreektempo van sommige procesdeelnemers, met name raadslieden, vaak zó hoog, dat het verzorgen van een volledige vertaling op deze manier een schier onmogelijke opgave kan zijn.

Naast de keuze van de tolktechniek heeft de tolk bij zijn vertaling in de vorm van de directe of indirecte rede een belangrijk instrument om zijn rol in het

gesprek te beïnvloeden. Door het gebruik van de directe rede en te vertalen in de 1^e persoon kan de tolk zijn invloed enigszins uitvlakken. Deze wijze van tolken bevordert dat de spreker de verdachte of getuige rechtstreeks aanspreekt, met 'u', en op die manier een meer rechtstreekse vorm van communicatie tot stand komt. Een andere manier van spreken is in feite onnatuurlijk en leidt het gesprek onvermijdelijk en nadrukkelijk via de persoon van de tolk.

Van groot belang is verder dat het voeren en vertalen van het gesprek in de indirecte rede, de 3^e persoon, gemakkelijk tot misverstanden kan leiden. Een vraag als "Wat deed hij daarna?" is onduidelijk in een context waarin naast de verdachte nog anderen een rol spelen. Opgemerkt moet worden dat met name rechters, zoals tijdens de geobserveerde ondervragingen ter terechtzitting later zal blijken, zelf ook de neiging hebben hun vragen in de 3^e persoon te stellen: "Klopt het dat meneer ...". Zou deze wijze van praten woordelijk overgenomen worden door de tolken, dan zou het aantal misverstanden zeker groeien; terecht maken tolken veelal de keuze de verdachte dezelfde vraag rechtstreeks te stellen: "Klopt het dat u ...?".

In de hoofdstukken 3 en 4 zullen deze en nog andere aspecten van het tolken meer uitgebreid aan de orde komen bij de bespreking van de praktijk van het tolken in strafzaken zoals we die ervaren hebben tijdens het onderzoek.

2.2 Kwaliteitstraject

2.2.1 Tolk als partner

In het kader van de landelijke aanpak zal vanaf 2003 voor wat de werkingssfeer van Justitie betreft uitsluitend gewerkt mogen worden met tolken die aan een bepaald kwaliteitsniveau voldoen, de gecertificeerde tolken. De registratie van tolken en de ontwikkeling en implementatie van het ingezette kwaliteitstraject is in handen van het Kwaliteitsbureau Tolken en Vertalers, dat voorlopig ressorteert onder de directie Bestuurszaken van het ministerie van Justitie.

In het kwaliteitstraject dienen geregistreerde tolken, om in aanmerking te komen voor certificering, zich aan te melden voor deelname als partner in het kwaliteitstraject voor tolken door het ondertekenen van een kwaliteitsovereenkomst en het verstrekken van aanvullende gegevens. Vervolgens wordt door het Kwaliteitsbureau bekeken of de betreffende tolk inderdaad voor het partnerschap en certificering in aanmerking komt.

Als partner in het kwaliteitstraject verbinden tolken zich ertoe zich op enig moment te onderwerpen aan toetsing van hun kennis en vaardigheden om te bepalen of het vastgestelde niveau gewaarborgd is. Gedurende de periode tot 2005 is ontheffing van de verplichte toetsing mogelijk indien men bepaalde diploma's kan overleggen.

Het minimaal voorziene niveau binnen het traject is vastgelegd in het profiel van de basistolk. Van deze tolk wordt, kort gezegd, gevraagd dat hij consecutief kan tolken (gesprekstolken) in eenvoudige gesprekken van algemene aard. In de brochure Kennistoets Tolken en Vertalers is de volgende definitie van de basistolk opgenomen:

“(…) De tolk beschikt over een HBO werk- en denkniveau en beheerst zowel de Nederlandse als de vreemde taal voldoende om zowel inhoudelijk als qua taalgebruik te begrijpen en weer te geven wat in de media aan de orde wordt gesteld.

De tolk is in staat een verhalende (zakelijke), met normale spreeknelheid uitgesproken tekst van niet meer dan 3 minuten op correcte wijze consecutief weer te geven. Indien gewenst, kan hij bij de vertolking gebruik maken van door hemzelf gemaakte aantekeningen. De weergave door de tolk van de gesproken tekst is correct, nauwgezet en volledig en bevat uitsluitend de in die tekst gegeven informatie.

De tolk kent de Nederlandse en de vreemde cultuur en samenleving, maar geeft alleen dan uit eigen beweging culturele informatie wanneer zonder die aanvullende informatie de communicatie tussen de gesprekspartners belemmerd zou worden.

De tolk heeft kennis van de infrastructuur van de Nederlandse gezondheidszorg en de rechtsgang, en van de daarin frequent voorkomende terminologie. (…)”

In Bijlage 3 is een schematisch overzicht opgenomen van het profiel zoals dat voor de basistolk is vastgesteld. In dat profiel is in tegenstelling tot het hierboven aangehaalde citaat overigens sprake van 2 in plaats van 3 minuten consecutief tolken.

2.2.2 Bijscholing en toetsing

Om te bezien of een tolk aan de in het profiel gestelde eisen voldoet, dient hij zich aan een speciaal daarvoor ontwikkelde toets te onderwerpen (tenzij hij voor ontheffing in aanmerking komt). De aanwezige kennis en vaardigheden worden geëxamineerd door middel van een schriftelijke kennistoets in de vorm van gesloten vragen en een praktijktoets gericht op taalvaardigheid en taalbeheersing. Ter voorbereiding op het schriftelijke onderdeel is voorzien in bijscholingsmodules die zowel lesmateriaal als contacturen omvatten. Het staat kandidaten vrij zich in te schrijven voor de bijscholingsmodules, of het lesmateriaal geheel zelfstandig te bestuderen.

De bijscholingsmodule *Kennis van het Nederlands Recht en de meest voorkomende juridische termen* die gevolgd kan worden ter voorbereiding op de schriftelijke kennistoets, omvat vier onderdelen: Inleiding Recht, Inleiding Vreemdelingenrecht, Inleiding Vluchtelingenrecht en Inleiding Familie- en Jeugdrecht. Het deelgebied Strafrecht is met nog drie thema's opgenomen bij Inleiding Recht en maakt in verhouding tot de onderdelen Vreemdelingenrecht en Vluchtelingenrecht slechts een beperkt deel uit van de module.

Het voor de kennistoets te bestuderen materiaal dat voor dit onderzoek van belang is, namelijk het deel dat handelt over de beginselen van het strafrecht, beslaat in totaal zo'n 15 bladzijden uit de door het ministerie van Justitie in 1998 gepubliceerde brochure *Rechtspraak* (in de bij de module behorende reader worden slechts enkele zinnen aan strafrecht gewijd en wordt voor het overige verwezen naar de brochure). In *Rechtspraak* passeert summier een aantal strafrechtelijke begrippen de revue dat de lezer weinig aanknopingspunten biedt ten aanzien van inhoud of procedurele context waarin deze moeten worden toegepast. De lestijd die in de module voor dit onderdeel is voorzien, omvat naar het zich laat aanzien een mondelinge behandeling van maximaal anderhalf uur. Niet duidelijk is in hoeverre dit een uitbreiding inhoudt ten opzichte van het studiemateriaal.

Wel is duidelijk uit informatie van het orgaan dat toezicht houdt op de aanmaak van de toetsen (Kernteam), dat de vragen in de kennistoets niet

voldoende aanknopingspunten bieden om een specifiek oordeel te kunnen uitspreken over het onderdeel strafrecht in de schriftelijke kennistoets.

Voor de praktijktoets tolk is nog geen brochure beschikbaar, zodat alleen de informatie die daarover is verstrekt door het Kwaliteitsbureau in dit onderzoek kan worden betrokken. De praktijktoets zal bestaan uit een kort rollenspel, een vertaling à vue en een reproductie zonder vertaling. Tijdens het rollenspel wordt van de tolk onder meer verwacht dat hij passages van niet meer dan 2 minuten correct consecutief kan weergeven. Als toetsstof worden teksten, tekstfragmenten en dialogen gebruikt met elementen uit de praktijk.

Beide toetsingen, de schriftelijke kennistoets en de praktijktoets, zijn erop gericht vast te stellen of bepaalde kennis aanwezig is c.q. bepaalde vaardigheden beheerst worden. Deze kennis en deze vaardigheden corresponderen met de eisen die zijn neergelegd in het profiel van de basistolk. De toets geeft geen uitsluitel over de eventuele extra kennis en vaardigheden van de geëxamineerde tolk.

2.2.3 Taalspecifieke component

Over de invulling van het taalspecifieke gedeelte van de praktijktoets kunnen op dit moment geen concrete uitspraken worden gedaan. Ten aanzien van het schriftelijke toetsonderdeel is het zo dat een taalspecifieke component geheel ontbreekt, hetgeen betekent dat de cursist zelf zorg dient te dragen voor een inhoudelijke bestudering van de in het strafrecht voorkomende terminologie, en daarnaast de kennis dient te vergaren die nodig is om de juridische termen correct te kunnen hanteren en vertalen. Daartoe kan de tolk onder meer een beroep doen op woordenboeken en andere naslagwerken; deze zijn echter maar in een beperkt aantal talen voorhanden en de betrouwbaarheid daarvan is niet in alle gevallen even groot. Bij gebrek daaraan zal de tolk in feite het terrein van de rechtsvergelijking moeten betreden.

3 PRAKTIJK VAN DE TOLK IN STRAFZAKEN: RECHTER-COMMISSARIS

In dit hoofdstuk wordt verslag gedaan van de bevindingen van het empirisch onderzoek dat is verricht bij de rechter-commissaris. De gegevens die zijn verkregen uit de observaties worden naast de ervaring en mening van de geïnterviewden geplaatst en in hun onderlinge samenhang besproken.

3.1 Rechter-commissaris

Het werk van de rechter-commissaris is divers: hij leidt het gerechtelijk vooronderzoek, toetst de rechtmatigheid van onder andere de inverzekeringstelling en beslist over de inbewaringstelling van een verdachte. In het kader van deze taken komt de rechter-commissaris te werken met een tolk als een vreemdtalige verdachte wordt voorgeleid en als een getuige moet worden gehoord die de Nederlandse taal niet verstaat. Daarnaast behandelt de rechter-commissaris rechtshulpverzoeken, en behoren tevens rogatoire commissies tot diens takenpakket; ook bij deze aangelegenheden moet regelmatig een tolk worden ingezet.

De rechter-commissaris buigt zich over alle mogelijke zaken en delicten, variërend van de op het eerste oog meer eenvoudige delicten zoals zakkenrollerij en oplichting van toeristen, tot zaken betreffende moord, drugsmokkel, beursfraude en dergelijke. Met andere woorden: zowel de dossiers die uiteindelijk bij de politierechter belanden, als diegene die voor de meervoudige kamer van de rechtbank komen of die welke behandeld zullen worden als zogenaamde ‘megazaak’, zullen het kabinet van de rechter-commissaris kunnen passeren.

3.2 Setting

Zowel de voorgeleiding als het getuigenverhoor worden in de werkkamer van de rechter-commissaris gehouden. Aanwezig zijn doorgaans de rechter-commissaris zelf, de advocaat, de verdachte of getuige en, als deze de Nederlandse taal niet beheerst, de tolk. Een verdachte is, als hij wordt voorgeleid, gedetineerd, en wordt ‘aangevoerd’ vanuit het huis van bewaring. Een lid van de bewaking of parketpolitie brengt de verdachte naar de kamer van de rechter-commissaris en blijft gedurende het onderhoud in dezelfde ruimte aanwezig (Amsterdam) of haalt hem na het verhoor weer op (’s-Hertogenbosch). Er wordt niet meer dan één verdachte of getuige tegelijk gehoord.

Wanneer de rechter-commissaris zijn vragen heeft gesteld en de verklaring van de verdachte of getuige helder genoeg is, kan deze gedicteerd worden aan de griffier, die opgeroepen wordt en plaats neemt achter de computer. Afhankelijk van de rechter-commissaris wordt de verklaring van de verdachte of getuige wel of niet mede ondertekend door de tolk.

Alle aanwezigen nemen plaats aan één grote tafel, de rechter-commissaris en later de griffier aan één zijde, en de verdachte, getuige of anderszins betrokkene aan de andere zijde, gewoonlijk geflankeerd door de advocaat en de tolk. Noch de rechter-commissaris noch de raadsman draagt een toga en de

fysieke afstand is niet groot, zodat in het algemeen gesproken kan worden van een redelijk informele setting.

Wanneer de zaak geschikt is om via het snelrecht afgedaan te worden, is de zittingsdatum in Amsterdam meestal tijdens de voorgeleiding al bekend. Deze wordt aan de advocaat medegedeeld, en ook aan de tolk wordt gevraagd of deze op dat tijdstip beschikbaar is.

In 's-Hertogenbosch kent men deze procedure niet. Wel is daar sprake van frequente doorverwijzing naar een gedragsdeskundige (districtspsychiater), waarbij de tolk die opgeroepen is voor de voorgeleiding meestal ook tijdens het eerste gesprek met die gedragsdeskundige wordt ingezet.

Pas 's ochtends is bekend in welke zaken een voorgeleiding zal plaatsvinden. Dit betekent dat degene die de tolk oproept daar slechts zeer beperkt de tijd voor heeft, en ook de tolk pas vlak van tevoren op de hoogte wordt gesteld van het feit dat er werk aan de winkel is. De tolk die op dat moment beschikbaar is, is dan de meest geschikte.

In het geval van een getuigenverhoor, waarvan de planning van tevoren gebeurt, is er in de regel wel ruim voldoende tijd om uit te zien naar een tolk.

De voorgeleiding bij de rechter-commissaris nam in Amsterdam nooit langer dan dertig minuten in beslag. In 's-Hertogenbosch lag de duur van de geobserveerde verhoren tussen twintig en vijfenveertig minuten.

3.3 Tolktechnieken

De tolken in Amsterdam en 's-Hertogenbosch kiezen vrijwel allemaal voor consecutieve of semi-simultane vertaling tijdens de geobserveerde voorgeleidingen en getuigenverhoren, en de rechter-commissaris maakt daartegen geen bezwaar. De door de spreker uitgesproken tekst wordt in korte passages doorgegeven aan de gesprekspartner. Soms zelfs wordt al hardop met de vertaling aangevangen terwijl de zin nog niet af is – de rechter die aan deze vorm van tolken gewend is, praat dan door, terwijl de verdachte of getuige meestal ophoudt met praten. Een enkele tolk laat zowel verdachte/getuige als rechter-commissaris wat langer aan het woord, om dan tot vertaling van het gezegde over te gaan. Om te voorkomen dat de passage te lang wordt, maant de tolk met een woord of handgebaar de verdachte of getuige even te pauzeren om hem de gelegenheid te geven zijn woorden te vertalen. De rechters-commissarissen letten er bij deze vorm van tolken zelf meestal op dat zij niet te lang aan het woord zijn, en het is dan dus niet nodig hen te vragen even te onderbreken om gelegenheid tot vertaling te geven.

Er is een aantal momenten aan te wijzen bij de verhoren door de rechter-commissaris waarop een uitzondering wordt gemaakt op deze vrij algemeen gekozen vorm van tolken: tijdens de reactie van de advocaat, bij het voorlezen van de gedicteerde verklaring van de verdachte of getuige, en bij de beslissing van de rechter-commissaris. Deze momenten lenen zich meer voor een (gefluiserde) simultane vertolking, omdat ze eerder het karakter van een monoloog dan van een dialoog hebben en de meeste sprekers geen vertaalpauze inlassen.

Nadat het verhoor van de verdachte of getuige door de rechter-commissaris is afgerond, krijgt de advocaat de gelegenheid om te reageren en eventueel zijn mening te geven over de vordering tot inbewaringstelling van de officier van justitie. Ook kan hij dan bijvoorbeeld een bezwaar tegen de inverzekeringstelling naar voren brengen. Menig raadsman houdt bij deze gelegenheid een betoog, vaak snel sprekend, waarin hij vraagt om ‘afwijzing van de vordering van de officier, subsidiair schorsing’ op veelal juridisch-technische gronden, bijvoorbeeld het ontbreken van ‘collusiegevaar’. Kortom, een klein pleidooi, met primaire en subsidiaire verzoeken. Anderen zijn uiterst kort, of volstaan met de mededeling: “Ik refereer me”.

Hoewel ook hier af en toe door de tolken voor een consecutieve of semi-simultane vertaling wordt gekozen, soms op luide toon, kiest het merendeel van de tolken voor een simultane vertaling. De tolk, die al naast de verdachte zit, buigt zich nog wat dichterbij hem of haar toe, en begint de vertaling in diens oor te fluisteren, of dempt zijn stem daarbij. Eén tolk vatte het zeer juridisch-technische betoog van de advocaat na afloop kort samen; gegeven het hoge juridisch gehalte en de kernachtige vertaling achteraf kan getwijfeld worden aan de volledigheid van deze samenvatting. Een andere tolk informeerde voordat de advocaat het woord zou nemen, of het wel de bedoeling was dat de reactie van de advocaat voor diens cliënt vertaald moest worden (de rechter-commissaris beantwoordde deze vraag bevestigend). Dat tevens de verdachte kennis moet kunnen nemen van het betoog van zijn raadsman, blijkt ook uit de interviews.

“Het is belangrijk, dat wordt wel eens vergeten door tolken, om ook te tolken als de advocaat aan het woord is, terwijl het juist heel belangrijk is voor verdachten om de hele tijd te horen wat zijn eigen raadsman of –vrouw over hem zegt. En natuurlijk is het meeste bij hem bekend, daar gaat het niet om, maar hij moet het ook horen.”

Na de reactie van de advocaat dicteert de rechter-commissaris de verklaring van de verdachte of getuige aan de griffier, die deze invoert in de computer. Als het om het verhoor van een verdachte gaat, geeft de rechter-commissaris vervolgens zijn beslissing.

Voor de vertaling van de verklaring worden twee methodes gevolgd: de tolk kan de vertaling simultaan (hardop of fluisterend) of consecutief leveren tijdens het dicteren, of na het dicteren à vue vanaf papier.

Desgevraagd twijfelden enkele respondenten even bij de aanduidingen van de verschillende tolktechnieken, maar allen gaven aan bekend te zijn met de werkwijzen als zodanig. Waar bij geen van de geïnterviewden enige twijfel over bestaat, is de voorkeur voor simultaan tolken, in gefluisterde of iets luidere vorm. De reden hiervoor is dat men direct wil weten wat de verdachte of getuige zegt, en denkt dat een andere vorm van tolken de nauwkeurigheid en volledigheid in gevaar brengt. De grip op het gesprek is dan het grootst.

“ (...) een tolk die aan de ene kant zit te luisteren, en aan de andere kant meteen zit te spreken, dat vind ik zo knap. En ik krijg ook de indruk dat ik een goed beeld krijg omdat er zo weinig tijd tussen zit. Dus dan gaat er, als hij het goed kan, zo weinig mogelijk informatie verloren. En ik kan er gelijk op inspelen. Want ik zeg wat terug en dat gaat meteen in de vreemde taal weer retour.”

“ (...) simultaan. Omdat daar de rol van de tolk ook de rol is die hij moet vervullen, namelijk zo veel mogelijk letterlijk vertalen wat er gezegd wordt. Er zit geen ruis in, je krijgt geen samenvattingen, de discussie is voor de verdachte heel goed te volgen (...).”

“Simultaan vind ik erg prettig, omdat het heel efficiënt is, dat bespaart tijd. Maar er kunnen zich situaties voordoen, en dan denk ik met name aan getuigenverhoren en dergelijke, en confrontatie, ook voorgeleidingen waarbij het heel nauw luistert, dan heb ik een voorkeur voor een vertaling beetje bij beetje.”

In zijn algemeenheid werkt men dus het liefst met simultaan tolken, hoewel in bepaalde gevallen consecutief noodzakelijk wordt geacht. Eén respondent gaf aan dat zijn beslissing, die meestal kort wordt geformuleerd, eerst geheel wordt uitgesproken door hem, waarna de tolk deze integraal consecutief dient te vertalen. De boodschap zou dan beter aankomen. Een andere respondent vindt het de voorkeur genieten dat de ondervraging van verdachte en zeker van getuige consecutief gebeurt.

Op een enkele uitzondering na laat men, zoals gezegd, de keuze voor de techniek in de praktijk aan de tolk over, en stuurt men slechts incidenteel bij.

3.4 Tolkhouding

Ook ten aanzien van de tolkhouding nemen de rechters-commissarissen een overwegend afwachtende houding aan. Hoewel er zeer duidelijke meningen zijn over wat een tolk wel en zeker niet moet doen, worden tolken die al te nadrukkelijk aanwezig zijn, het gesprek trachten te sturen, te hard spreken, de verdachte vermanend of op snauwende toon toespreken bij een verkeerd antwoord, zelden of nooit daarop aangesproken. Zelfs de tolk Engels, die duidelijk verstaanbaar voor iedereen meer gegevens vroeg dan de rechter-commissaris en zelf nieuwe vragen bedacht, werd niet op de vingers getikt. Na afloop, toen de tolk al was weggegaan, merkte de advocaat wel op dat dit verhoor, dat stroef verliep, wellicht zonder tolk beter was verlopen.

“ (...) tolk moet in staat zijn zijn rol te blijven vervullen en niet de rol over te willen nemen van de gesprekspartner of interviewer. Sommige tolken hebben die neiging toch wel en als ze die neiging al hebben, zijn het vaak mensen die moeilijk in toom te houden zijn, die er met het verhoor vandoor gaan.”

Ongewenst is volgens de meeste respondenten eveneens een ongevraagde culturele toelichting die als bemoeien wordt gezien.

Toch lijkt niet alle inmenging negatief te worden beoordeeld, zoals uit de volgende observatie blijkt. Bij het teruglezen van de gedicteerde verklaring wees de tolk de verdachte er eigener beweging op dat in de gedicteerde verklaring sprake was van achteruitrijdlichten, terwijl het om remlichten was gegaan, zo had hij, de tolk, althans begrepen. Tolk werd bedankt, en de verbetering aangebracht.

De verklaring kan overigens heel goed als controlemiddel gebruikt worden voor de rechter-commissaris met betrekking tot de vertaling van de tolk: de woorden van de verdachte of getuige worden teruggekoppeld. Uit de observaties en de interviews blijkt dat dankbaar gebruik wordt gemaakt van deze mogelijkheid.

“Een andere manier om terug te kijken of alles goed klopt, zeker als je een verhoor dicteert of voorleest, dan moet de tolk het naderhand weer teruglezen aan de persoon en dan komen er ook elementen uit als ze niet kloppen. Dat heb je op zittingen dus weer niet, want ... Hier worden de verhoren altijd nog een keer voorgelezen en dus vertaald, getolkt, en dan komen daar reacties op, dus je hebt altijd nog een extra toets achteraf.”

De directe rede bij het vertalen heeft duidelijk de voorkeur omdat die sneller en soepeler gaat; de tolk blijft dan zo dicht mogelijk bij hetgeen oorspronkelijk gezegd wordt. Naast de misverstanden waartoe de indirecte rede aanleiding kan geven, is de stap naar een gekleurde vertaling zo gezet: “Meneer aarzelt en zegt ...”, terwijl van een tolk verwacht wordt dat hij neutraal en zonder eigen inbreng de woorden van de spreker overbrengt. Overigens hebben de observanten in dit opzicht geen negatieve ervaringen met tolken opgedaan, en is uit de interviews evenmin daarvan gebleken.

Volledigheid en nauwkeurigheid in de vertaling zijn van groot belang, vindt men. De zaken moeten integraal en zo specifiek mogelijk vertaald worden (dus bijvoorbeeld geen auto waar bestelauto wordt gezegd). Juist omdat het onderzoek naar de feiten nog niet is afgerond, is een specifieke vertaling gewenst, en een generische ongewenst.

“Het moet zo specifiek mogelijk, omdat het in strafzaken toch vaak heel nauw luistert, juist op dit soort punten. En als ik heel expliciet zeg: een bestelwagen, dan zeg ik dat meestal niet zomaar, dan heeft dat een reden. Dan is dat om bewijstechnische redenen, dan wil ik dat ook zo veel mogelijk vertaald hebben.”

“(...) als het gaat om de feiten, dan vind ik dat eigenlijk een zo letterlijk mogelijke weergave zou moeten volgen. Want het maakt nogal verschil, of kan verschil maken, of je nu wel of niet een bolletje hebt overgedragen, of gegeven, verkocht, gepakt, dat soort dingen spelen een rol. Alles, van begin tot eind – in beginsel zo letterlijk mogelijk.”

Het belang van een goede en complete vertaling zit hem voor de respondenten in het feit dat de verklaring van de verdachte van doorslaggevend belang kan zijn voor de beslissing aangaande de voorlopige hechtenis van de verdachte, het feit dat deze verklaring aan het dossier wordt toegevoegd en in de rest van de procedure aan verdachte voorgehouden kan worden, en dat verdachte meekrijgt wat er gebeurt en kan begrijpen dat er eerlijk wordt gehandeld ten opzichte van hem.

“ (...) want ik vind het vreselijk belangrijk of iemand moet blijven of weg mag. Niets is zo ingrijpend als opsluiten. En een goede tolk, althans een goed verhaal, of HET verhaal, laat ik het zo zeggen is van beslissende betekenis, soms, voor de vraag: moet hij blijven. (...) maar ik vind dat de tolk ook hier een goede kwaliteit moet hebben, je kan niet gokken wat iemand zegt.”

“Alle informatie die er voor het onderzoek ter terechtzitting toe doet, die kan ook relevant zijn in het kader van de voorlopige hechtenis. Dus ik zou het erg betreuren als je zeg maar B-tolken bij de rechter-commissaris neerzet en A-tolken reserveert voor de zitting.”

Onder meer om deze reden werd samenvattend tolken door slechts één rechter-commissaris aanvaardbaar geacht, en dan nog beperkt tot hetgeen de raadsman aanvoert. Meer algemeen is men de mening toegedaan dat de verantwoordelijkheid voor de vraag of de verdachte het betoog van de eigen

raadsman kan volgen toch meer bij die raadsman ligt, vooral als deze ervoor kiest om zijn verhaal snel te houden.

Tolken worden, behalve bij voorgeleidingen en getuigenverhoren, ook ingezet bij gesprekken met gedragsdeskundigen ('s-Hertogenbosch) en rogatoire commissies in het buitenland. In dit laatste geval wordt van belang geacht dat de tolk zijn 'plaats kent', en natuurlijk de gang van zaken daar.

“ (...) Maar op het moment dat je met een tolk naar het buitenland moet, dan vereist dat vaak nog meer extra vaardigheden. Dus – we hebben het hier ook al gehad over attitude, gedrag, dingen die je wel of niet naar voren brengt en dergelijke. Maar mijn ervaring is dat op het moment dat je in het buitenland zit dan is het natuurlijk noodzakelijk dat er naar mij toe, althans naar het team waarmee je op dat moment in het buitenland zit, een juiste attitude wordt aangenomen, maar dan is het ook erg belangrijk dat de tolk de juiste attitude weet aan te nemen ten aanzien van de 'ontvangende partij'.”

Zo mogelijk neemt de rechter-commissaris een tolk mee naar het buitenland die al kennis heeft van de zaak, of die al vertaalwerkzaamheden in die zaak heeft verricht. In beide gevallen wordt dit 'voorwerk' als een voordeel gezien: de tolk is dan bekend met de zaak, en met de eventueel specifieke terminologie daarin.

3.5 Terminologie

Aan de hand van het speciaal ontworpen formulier is naast tolktechniek en tolkhouding tevens bijgehouden welke terminologie tijdens de geobserveerde verhoren werd gebezigd.

In Amsterdam leverden vijftien voorgeleidingen een corpus op van 150 juridische termen. Slechts 40% van deze termen komt voor in de syllabus die dient ter voorbereiding op de schriftelijke kennistoets. Voor de geobserveerde tolksituaties betekent dit dat 60% van de gebruikte juridische termen geen onderdeel uitmaakt van de kennis waarop een basistolk wordt getoetst.

In 's-Hertogenbosch leverden de observaties van dertien voorgeleidingen en twee getuigenverhoren een corpus op van maar liefst 302 juridische termen, waarvan slechts 23,8% in het lesmateriaal voorkomt.

Het opmerkelijke en ook statistisch significante verschil ($p < .001$) tussen de resultaten in Amsterdam en 's-Hertogenbosch is niet zonder meer te verklaren. Hieruit mag evenwel niet de conclusie getrokken worden dat de tolkwerkzaamheden bij de rechter-commissaris in Amsterdam steeds eenvoudiger van aard zijn dan in 's-Hertogenbosch.

Hoewel de stelling van de rechters-commissarissen dat zij zich altijd in zo eenvoudig mogelijke bewoordingen uitdrukken door de onderzoekers tot op zekere hoogte kan worden beaamd, is tijdens de observaties duidelijk gebleken dat men tijdens het verhoor niet ontkomt aan het gebruik - en dus ook vertaling - van een groot aantal juridische termen. Dit is een gevolg van het feit dat de spreker soms niet in de gaten heeft dat hij vervalt in jargon, dat bepaalde juridische begrippen wel vergezeld kunnen gaan van een uitleg maar toch als zodanig genoemd worden of dienen te worden en, specifiek wat de raadslieden betreft, dat eenvoudigweg geen rekening wordt gehouden met verdachte, getuige of tolk.

Een complicerende factor is de vaak impliciet veronderstelde kennis van de tolk bij het gebruik van verkorte uitdrukkingen (ik ga meneer niet schorsen, ik refereer me, documentatie e.d.), evenals de combinatie van termen en uitdrukkingen en het tempo waarin – ook hier zijn met name de raadslieden de boosdoeners – deze worden geuit. Voor een aantal juridisch-technische termen geldt bovendien dat van de tolk een aanzienlijk juridisch inzicht wordt verwacht om de term te kunnen vertalen of te ‘vereenvoudigen’ in de zin van omschrijven. Een illustratief voorbeeld in dit verband is de term ‘voorwaardelijk opzet’ die ook in deze context met een zekere regelmaat valt. Enig begrip van de inhoud van de term en het verschil met ‘gewoon’ opzet is onontbeerlijk voor een juiste vertaling.

“Je moet de theorie kennen om de term te kunnen uitleggen. Daar zijn hele handboeken over volgeschreven. Dat legt geen tolk uit. Ik vind dat het vertaald moet kunnen worden, omdat het gebruikt wordt. De advocaat of de rechter moet dan maar uitleggen wat het is.”

Wat het vereenvoudigen en omschrijven van termen aangaat, dient meteen opgemerkt te worden dat men zich zeer terughoudend opstelt ten aanzien van eigen uitleg van begrippen door de tolk; men houdt dat liever in eigen hand. Vereenvoudiging van de vertaling wordt alleen aanvaardbaar geacht als de juridisch-technische essentie (materiële betekenis) daardoor niet wijzigt; de tolk kan er, volgens de meesten, dus beter niet aan beginnen. Daarnaast willen de meeste rechters-commissarissen ook geïnformeerd worden over het feit dat de tolk iets vereenvoudigt en de wijze waarop hij dat doet. Zij bevestigen dat voor vereenvoudiging en omschrijving een zeker inhoudelijk inzicht is vereist; inzicht waarover duidelijk twijfel bestaat of dat bij alle tolken in voldoende mate aanwezig is.

“Schorsing van de voorlopige hechtenis, 9 van de 10 voorbijgangers weten niet waar dat over gaat. Dat moet je dan een beetje uitleggen, en dat doe ik. Als er in de taal waarin de tolk spreekt een synoniem is voor voorlopige hechtenis, dan moet de tolk dat gebruiken, vind ik. En dan is het mijn taak, als verdachte het niet begrijpt of als ik die indruk heb, om dan via de tolk uit te leggen wat dat is.”

Ten aanzien van de juridische terminologie die bij de rechter-commissaris wordt gebezigt ten opzichte van de politierechter, was men van mening dat daarin wel enig verschil valt te constateren. Voor een deel houdt dit verband met de termen die specifiek betrekking hebben op de fase van de strafrechtspleging (rechter-commissaris of politierechter). Andere verschillen in het gebruik van juridische terminologie zijn terug te voeren op de persoon van de rechter. De moeilijkheidsgraad van de termen acht men in beide gevallen vrijwel dezelfde.

Net als bij de politierechter kunnen zich bovendien bij de rechter-commissaris bijzondere gevallen voordoen, zoals zeer gespecialiseerde getuigenverhoren. Daarnaast is van belang dat bij de rechter-commissaris allerlei zaken langskomen, ook die verwezen worden naar de meervoudige kamer en zogenaamde megazaken.

“Het lijkt mij makkelijker om bij de zitting te tolken dan bij de rechter-commissaris. Het verschil heeft betrekking op de inhoud van de vragen die gesteld kunnen worden. Daarmee is wat moeilijker de begrijpelijkheid van de vragen die gesteld worden te achterhalen voor de tolk, omdat daar nog geen compleet beeld is.”

“Ik denk dat het niveau over het algemeen niet veel verschilt, maar er komen zaken van een ingewikkeldheidsgraad bij de rechter-commissaris die normaal gesproken niet bij de politierechter maar bij de meervoudige kamer terecht komen.”

Deze mening wordt overigens gedeeld door alle politierechters en officieren van justitie, met uitzondering van één respondent:

“Ik denk dat het bij de rechter-commissaris makkelijker is. Nou is het negen van de tien keer het onderzoek sec, er wordt wat over de bewaring gezegd, maar hij velst geen oordeel over de feiten die er liggen, dus hij doet de verhoren en wat ze zeggen kan gewoon letterlijk vertaald worden, maar er wordt geen waarde of betrouwbaarheid of oordeel over die verklaringen gegeven; dat wordt pas op de zitting gedaan.”

Of anders gezegd, door dezelfde respondent:

“En bij de rechter-commissaris worden vaak geen beslissingen genomen, ja behalve of je blijft zitten, ja of nee. Nou, dat is ook het enige wat ze interesseert. Het zal hun een worst wezen op grond waarvan ze worden heengezonden, als ze maar vrijkomen, denk ik”.

Analyse van de door de observanten geregistreerde termen bevestigt de mening van de meerderheid echter. Een verschil doet zich met name voor in aantal termen, niet in moeilijkheidsgraad.

Wat voorts op basis van de observaties gesteld kan worden, is dat niet zonder meer een verband te leggen valt tussen de eenvoud van het delict en de moeilijkheidsgraad van de terminologie die in dat verband aan de orde kan komen. Of de inhoud van het dossier enig licht kan werpen op de te verwachten moeilijkheidsgraad voor zover het tolken betreft, is voor de onderzoekers niet vast te stellen. Wat zich in elk geval grotendeels aan de grip van de rechter-commissaris onttrekt is wat de raadsman kan aanvoeren. In deze fase wordt de zaak opgebouwd en kunnen al verweren en – kort – juridisch-technische kwesties aan de orde komen; ook bij relatief eenvoudige vergrijpen.

Over de vraag welke juridische termen tot de standaarduitrusting van de tolk in strafzaken zouden moeten behoren, lopen de meningen niet ver uiteen. Een enkeling is in eerste instantie geneigd aan te geven dat die bagage beperkt kan blijven tot de meest voorkomende, en dat de rechter onduidelijke begrippen zoals collusiegevaar of zich refereren maar moet toelichten. Allen wensen in elk geval de bekendheid van zaken als verschoningsrecht, cautie, inbewaringstelling, inverzekeringsstelling, voorlopige hechtenis en voorwaardelijk opzet; daarvan staan alleen inverzekeringsstelling en voorlopige hechtenis in de syllabus voor de kennistoets. De meerderheid zag bovendien graag dat ook termen als staande houden, subsidiair en rechtmatigheidstoetsing tot de bagage van de tolk in strafzaken behoren – alleen staande houden mag daarvan als term bekend verondersteld worden bij basistolken.

Van afkortingen als d.p. (districtspsychiater; zeer gebruikelijk in 's-Hertogenbosch en geheel onbekend in Amsterdam), GVO (gerechtelijk vooronderzoek) en dergelijke zegt men deze zo veel mogelijk te (willen)

vermijden, maar men geeft onmiddellijk toe dat ze wel degelijk gehanteerd worden, ook door de raadslieden. Op de vraag wat dan te doen met de term of afkorting wanneer deze valt en geen uitleg volgt of op dat moment mogelijk is, vindt men dat de term of afkorting toch vertaald en dus door de tolk gekend dient te worden. Kennis bij de tolk van de procedure vanaf het staande houden tot en met de verschillende onderdelen van de voorlopige hechtenis, wordt door alle rechters-commissarissen gewenst.

3.6 Conclusie

Samenvattend kan geconcludeerd worden dat, anders dan nu het geval is, de rechters-commissarissen vrijwel van begin tot eind simultaan een volledige en nauwkeurige vertaling wensen. Slechts op bepaalde momenten geeft een enkele rechter-commissaris de voorkeur aan een consecutieve vertaling: tijdens de bespreking van de feiten en persoonlijke omstandigheden, en bij de beslissing. Samenvattend tolken wordt slechts bij hoge uitzondering en onder voorwaarden op prijs gesteld.

De gewenste simultaantechniek levert vanwege de nabijheid van de sprekers niet dezelfde problemen op als in de rechtszaal. Wel geldt ook hier dat het zonder de juiste hulpmiddelen moeilijk blijft om volledig te zijn in vertaling. Kort consecutief vertalen (zin voor zin) zou overigens ook aan de wensen ten aanzien van directe, letterlijke vertaling tegemoetkomen.

Ondanks de intentie de zaken zo eenvoudig mogelijk voor te stellen, blijkt dat in de praktijk niet altijd te lukken. De rechter-commissaris behandelt een heel scala aan zaken die variëren van zeer eenvoudig tot enorm complex. Daarnaast is het zo dat het gros van de geobserveerde raadslieden zich niet in het minst lijkt te bekommeren om de moeilijkheidsgraad van wat hij zegt (of het tempo waarin dat gebeurt). In zijn algemeenheid geldt voor de respondenten dat zij daarover van mening zijn dat, ondanks de uitdrukkelijke wens dat alles voor de betrokkene wordt vertaald, raadslieden in die zin een eigen verantwoordelijkheid hebben ten opzichte van hun cliënt.

De verwachting dat een volledige en nauwkeurige vertaling wordt geproduceerd, veronderstelt bij de tolk in deze fase van de rechtspraak een uitstekende tolkvaardigheid en grondige kennis van strafrechtelijke terminologie en procedures om te vermijden dat (wellicht foutieve) vereenvoudiging plaatsvindt, termen worden weglaten of veelvuldig moet worden nagevraagd.

Gebleken is dat in Amsterdam 60% en in 's-Hertogenbosch 76,2% van de geobserveerde terminologie niet voorkomt in het lesmateriaal voor de kennistoets basistolk.

Van een verband tussen de eenvoud van het delict en de moeilijkheidsgraad van de gebruikte terminologie is de onderzoekers niet gebleken.

Tot slot is uit de observaties en vraaggesprekken vast komen te staan dat de tolken bij de rechter-commissaris regelmatig 'meegenomen' worden naar andere onderdelen en fasen van de strafrechtketen: getuigenverhoren,

afspraken met de districtpsychiater, rogatoire commissies en
snelrechtzittingen van de politierechter.

4 PRAKTIJK VAN DE TOLK IN STRAFZAKEN: POLITIERECHTER

In dit hoofdstuk wordt verslag gedaan van de bevindingen van het empirisch onderzoek dat is verricht bij de politierechter. Evenals in het vorige hoofdstuk worden hierna de gegevens die zijn verkregen uit de observaties naast de ervaring en mening van de geïnterviewden geplaatst en in hun onderlinge samenhang besproken.

4.1 Politierechter

De politierechter behandelt minder ingewikkelde zaken en misdrijven waarvoor ten hoogste een gevangenisstraf van zes maanden kan worden opgelegd. Op zitting verschijnen dan ook meestal verdachten die niet of niet lang in voorlopige hechtenis hebben gezeten – als ze al verschijnen. Een gedetineerde heeft uiteraard geen keus, maar een verdachte die niet gedetineerd zit, is niet verplicht te verschijnen. De opgeroepen tolk wel, evenals de rechter, de advocaat, de officier van justitie en de griffier. Komt de verdachte niet, dan kan de tolk naar huis en wordt de zaak ‘bij verstek’ afgedaan.

4.2 Setting

In de rechtszaal neemt de tolk tijdens de zitting plaats naast de verdachte, of tussen de verdachten, tegenover de rechter en de griffier. De officier van justitie bevindt zich op enige afstand links van de tolk en de advocaat aan de rechterzijde in het geval van een enkele verdachte. Door de opstelling in de rechtszaal zit de verdachte meestal tussen de tolk en de advocaat in. Buiten een microfoon, die niet altijd aan staat of goed wordt gebruikt, is geen andere geluidsapparatuur aanwezig. Soms is er een tafel zodat de tolk desgewenst aantekeningen kan maken, maar niet altijd – een aantekenblokje wordt dan op schoot genomen.

Bij een aantal geobserveerde zaken waren er twee verdachten en in één geval zelfs drie, met dezelfde vreemde taal. Toch werd dan slechts één tolk uitgenodigd, die tussen de verdachten in ging zitten en tegelijkertijd voor hen tolkte, dan wel beurtelings voor één van hen. In het geval met drie verdachten zag de tolk zich voor de bijkans onmogelijke taak gesteld om afwisselend voor allen of één van hen te tolken.

Bij de snelrechtzittingen in Amsterdam was de tolk, voorzover de zittingsdatum bekend was, vaak al bij de voorgeleiding geregeld, en dus reeds op de hoogte van de tegen verdachte ingebrachte beschuldiging. In de andere gevallen was de tolk opgeroepen door de tolkencoördinator van het Tolkenbureau van de rechtbank. In 's-Hertogenbosch is de coördinatie van tolken niet centraal geregeld, maar worden de tolken door een groot aantal verschillende teams opgeroepen.

Voorafgaand aan de zitting krijgt een tolk niet meer informatie over het onderwerp dan dat het bijvoorbeeld handelt om diefstal, rijden onder invloed of oplichting van een toerist; soms zelfs alleen het artikel waar het om gaat. Meestal is echter ook deze informatie niet bekend bij de tolk, en gaat deze ‘blanco’ de zitting in.

In Amsterdam lag de duur van de zittingen met tolk tussen een half uur en een uur, met één uitschieter van twee uur. In 's-Hertogenbosch namen de zittingen en verhoren tussen tien en vijfenveertig minuten in beslag, met eveneens één uitschieter van ruim anderhalf uur.

4.3 Tolktechnieken

Tijdens alle geobserveerde zittingen werd door de tolk een tolktechniek gekozen. Geen enkele maal werd hierover door de procesdeelnemers een opmerking gemaakt of werd deze keuze bijgestuurd. Eenmaal werd in Amsterdam de tolk verzocht niet tegelijkertijd met de verdachte te praten omdat dat lastig was voor de griffier.

De meeste tolken hanteren afwisselend een consecutieve en een (semi-) simultane tolktechniek, waarbij een duidelijk verband lijkt te bestaan tussen de fase van de terechtzitting. Het volgende algemene beeld komt naar voren:

De personalia worden, wanneer zij niet in het Nederlands en zonder tussenkomst van de tolk worden doorgenomen, consecutief getolkt. De daarop volgende cautie wordt consecutief of fluisterend (semi-)simultaan vertaald. Als vervolgens de officier van justitie de tenlastelegging voordraagt (meestal resumerend in plaats van de letterlijke tekst) kiezen de tolken er even vaak voor deze consecutief als simultaan te vertalen, al dan niet fluisterend. In slechts één geval beschikte de tolk over de tekst van de tenlastelegging en gebeurde de vertaling à vue.

In bovenstaande fasen is vooral sprake van een Nederlandse monoloog die in de vreemde taal vertaald moet worden ten behoeve van de verdachte. Pas bij het eigenlijke onderzoek ter terechtzitting ontstaat een gesprek in twee talen, voornamelijk tussen de rechter en de verdachte, waarbij de tolk het gesprek mogelijk maakt. Het feitenonderzoek en de bespreking van de persoonlijke omstandigheden worden door de tolken gewoonlijk consecutief vertaald. Soms, wanneer bijvoorbeeld de rechter eerdere verklaringen aan de verdachte voorhoudt, wordt al dan niet fluisterend simultaan getolkt, maar veruit de meeste tolken kiezen er in deze fase voor beurtelings de rechter en de verdachte aan het woord te laten, en hun woorden volgtijdelijk te vertalen. Daarbij wordt vooral de verdachte wel eens onderbroken ten behoeve van een vertaling, terwijl opvalt dat dat bij de rechter nauwelijks gebeurt.

Aansluitend geeft de rechter aan de officier van justitie en de advocaat de gelegenheid tot vragen stellen, en dat leidt niet zelden tot een discussie van een redelijk hoog juridisch gehalte tussen beiden. Een dergelijke discussie wordt door de meeste tolken fluisterend simultaan doorgegeven aan de verdachte, terwijl sommige anderen het niet of achteraf heel kort, dus waarschijnlijk samenvattend, vertalen. Een enkeling vertaalt het achteraf consecutief. De observanten konden zich geen gefundeerd oordeel vormen over de volledigheid en het eventueel samenvattend karakter van deze vertaling, omdat kennis van de betreffende taal ontbrak. De complexiteit van het besprokene en het verschil in lengte tussen de brontekst en de vertaling gaf echter nu en dan aanleiding tot twijfel aan de volledigheid van de vertaling.

De daarop volgende requisitoiren en pleidooien van respectievelijk de officier van justitie en de advocaat worden doorgaans simultaan fluisterend weergegeven. Terwijl door sommige tolken (vaak op aangeven van de officier van justitie) het requisitoir wel consecutief wordt vertaald – waarvoor men over een goed ontwikkeld werkgeheugen dient te beschikken, en er gebruik gemaakt moet worden van aantekeningen – wordt het pleidooi geen enkele maal consecutief vertaald. Uit de lengte van de simultaan vertalingen, en het feit dat er geen aantekeningen worden gemaakt, kan bovendien verondersteld worden dat niet steeds het hele pleidooi wordt vertaald voor de verdachte.

Ten slotte wordt het woord gegeven aan de verdachte. Vrijwel alle tolken kiezen ervoor dit laatste woord consecutief te vertalen.

Dan komt de rechter tot een oordeel, en het uitspreken daarvan wordt in ongeveer de helft van de gevallen consecutief, en in de andere helft (fluisterend) simultaan door de tolk vertaald. Opnieuw roept zo nu en dan, bij de consecutieve vertaling, het verschil in lengte tussen de woorden van de rechter en de weergave daarvan door de tolk twijfel op aan de volledigheid van de vertaling. Slechts een klein aantal tolken maakt gebruik van een blokje om aantekeningen op te maken tijdens de zitting.

Gezien het bovenstaande lijkt de twijfel die de geïnterviewden hebben bij consecutief vertalen en de zorg dat te veel informatie verloren gaat, in elk geval voor een deel gerechtvaardigd. Evenals de rechters-commissarissen geven de meeste politierechters en officieren van justitie uitdrukkelijk de voorkeur aan ‘gelijk, direct’ vertalen, wat we begrijpen als simultaan, en liefst fluisterend. Zij die daartegen juist bezwaar hebben omdat gevreesd wordt dat dan toch veel informatie verloren gaat vanwege de verre van ideale omstandigheden voor simultaan tolken, bijvoorbeeld door het ontbreken van geluidsapparatuur, zijn in de minderheid.

“Wil je snelheid, dan is een fluistertolk erg praktisch, maar ik denk dat dat het risico in zich houdt dat er dingen worden weggelaten of niet gehoord, dus eigenlijk vind ik het juridisch het beste dat er ruimte wordt gelaten iedere keer om een stuk te vertalen”.

“Ik denk dat het duidelijker is voor iedereen om het in korte stukjes te doen in plaats van in een riedel van een paar minuten. Ook om zo groot mogelijke zekerheid te krijgen dat het overeenkomt en goed begrepen wordt.”

Door enkele respondenten is opgemerkt dat gebruik van geluidsapparatuur wellicht de kwaliteit van de simultaan vertalingen zou verhogen, en daarmee de betrouwbaarheid. In één geval was enige tijd geleden in een zitting met meerdere verdachten ervaring opgedaan met speciale geluidsapparatuur in combinatie met fluistertolken, een variant die zeer goed was bevallen.

Een simultane werkwijze wordt in de rechtszaal verder bemoeilijkt door de fysieke afstand van de sprekers en de toehoorders ten opzichte van de tolk, en door het feit dat de tolk vaak nog een extra obstakel tussen hem en de spreker of toehoorder heeft in de vorm van één of meer verdachte(n). Daarnaast heeft een aantal magistraten er ook moeite mee zijn gedachtelijn vast te houden wanneer er iemand hoorbaar, al dan niet hardop, doorheen spreekt.

De enige fase waarin de meesten een consecutieve vertolking verkiezen boven een simultaan vertolking, is bij de vragen en antwoorden over de feiten en persoonlijke omstandigheden. Voorwaarde is wel dat het over korte stukjes gaat. Een samenvatting van het gezegde wordt in de regel niet op prijs gesteld.

“De neiging is nogal eens aanwezig bij een aantal tolken om bijvoorbeeld als verdachten vertellen over hun persoonlijke omstandigheden, om het dan erg in samenvattende vorm aan de rechtbank te vertellen en dan krijg ik nogal eens het gevoel dat ik iets mis. Dat is dan hun eigen interpretatie, van de tolk bedoel ik dan, niet de eigen woorden van de verdachte. (...) Het samenvatten is niet de taak van de tolk, het is mijn taak om eruit te filteren wat ik gezwam en wat ik belangrijk vind.”

Het requisitoir zou fluisterend vertaald moeten worden, evenals het pleidooi, waarbij een enkeling aangeeft dat vooral het requisitoir voor de verdachte van belang is omdat het pleidooi van de advocaat bij cliënt in grote lijnen bekend verondersteld mag worden. In 's-Hertogenbosch wordt opgemerkt dat met enige regelmaat het pleidooi zelfs helemaal niet wordt vertaald, waarschijnlijk omdat ook de tolk de verdediging door de advocaat bekend veronderstelt bij diens cliënt. Deze handelwijze wordt door de respondenten afgekeurd. Het samenvatten van het pleidooi wordt soms aanvaardbaar geacht. Een belemmering daarbij is mogelijk dat voor een goede samenvatting enige training en ook juridisch inzicht is vereist. Daarnaast is de vraag gerechtvaardigd hoe uitgebreid een samenvatting moet zijn en of het aan de tolk is die selectie van informatie voor zijn rekening te nemen. Wat te doen bijvoorbeeld met het hiernavolgende fragment uit een pleidooi van ruim tien minuten?

“(…) Met betrekking tot de sorteerproeven merk ik het navolgende op.

- Er zijn twee sorteermaterialen gebruikt, nl. pedaalrubber en versnellingspookknop en drie sporendragers gebruikt, nl. rempedaal, koppelingspedaal en versnellingspook.
- De verdachten hebben ieder twee geurdragers 5 minuten vastgehouden, zodat hieraan voldoende menselijke geur kleefde.
- Als eerste is J. getest, om 11.40 uur.
- Als tweede is F. getest, om 12.30 uur (ofwel 50 minuten later).
- Als derde is R. getest, om 14.45 uur (ofwel 1.15 uur later).

Tijdens de test hebben de verdachte, een controlepersoon en 5 figuranten nagenoeg gelijktijdig ieder twee geurdragers vastgehouden. Voor het geval de controlepersoon en de 5 figuranten een homogene groep vormen, een en ander blijkt niet uit het proces-verbaal, heb ik daartegen bezwaren. De hieraan ten grondslag liggende redenering is, omdat er zo weinig bekend is uit onderzoek naar het geurvermogen van honden en van de betrouwbaarheid van sorteerproeven, dat dient te worden voorkomen dat honden bij het doen van sorteerproeven door de samenstelling van de groep figuranten en controlepersonen uit minder geuren kunnen selecteren dan was aangenomen.

Voordat de verdachten de geuridentificatiebuizen ter hand nemen, zullen zij eerst de handen moeten wassen. Ieder der verdachten dient zijn handen te drogen in een eigen handdoek. Niet blijkt uit het proces-verbaal dat ieder der verdachten ook een eigen handdoek had.

Bij de proeven waren iedere keer dezelfde twee personen aanwezig, nl. de heren B. en C., alsook dat de proeven van de drie verdachten in dezelfde ruimte is uitgevoerd, en wel kort na elkaar. Niet is uit te sluiten dat de geur van de eerste verdachte, in casu J. “is blijven hangen”. Dit is aannemelijk nu er slechts 50 minuten tussen de eerste en de tweede serie proeven is verstreken.

Ook is vereist dat de buisjes met een tang worden uitgereikt en uitgelegd, aldus het “Keuringsreglement Politiepeurhonden Menselijke Geur”, juist om vermenging van andere geuren te voorkomen. Dat dit ook zo is gebeurd, kan uit het betrokken procesverbaal niet blijken. U zult begrijpen dat ik niet overtuigd ben van de betrouwbaarheid van de uitgevoerde

sorteerproeven, zeker het voor mij als leek niet betrouwbaar overkomt dat menselijke geuren worden aangetroffen op rem- en koppelingspedalen, nu die alleen door de onderkant van de schoenen worden aangeraakt en ik mij dan ook afvraag hoe hier menselijke geuren op kunnen worden herkend, tenzij gereden is met blote voeten dan wel met sokken aan, in ieder geval zonder schoenen. Dit lijkt mij echter niet aannemelijk. (...)"

Een integrale gefluisterde vertaling is vrijwel onmogelijk, zo bleek de observant tijdens de reeds eerder vermelde zitting met één tolk voor drie verdachten. Maar waar ligt de grens bij het samenvatten: is het toereikend dat de tolk aangeeft dat de raadvrouw het over sorteerproeven heeft, of dient de samenvatting bijvoorbeeld ook de details daarvan te omvatten? Onvermijdelijk vindt daarbij een selectie van gegevens plaats die onzes inziens meer op de weg ligt van de voorzittende rechter.

De keuze voor de tolktechniek wordt aan de tolk gelaten, ook hier. Met de aantekening, dat, als de tolk daarvoor kiest, dat dan wel de best beheerste techniek ook zal zijn – een andere leidt wellicht tot brokken.

“Maar zo’n tolk zal zijn eigen manier van werken hebben, en als ik een andere manier vraag, kan het zijn dat hij dan helemaal uit zijn evenwicht is.”

4.4 Tolkhouding

Zoals we al eerder bij de bespreking van de rechter-commissaris hebben aangegeven, kunnen tolken werken in de directe of indirecte rede. In Amsterdam bezigden de meeste geobserveerde tolken (twee van de drie) in het Nederlands de 1^e persoon wanneer zij de woorden van de verdachte vertaalden. De anderen hanteerden de 3^e persoon, of wisselden 1^e en 3^e persoon af. Deze wijze van tolken gaf tweemaal aanleiding tot een misverstand, omdat niet duidelijk was wie er bedoeld werd met ‘hij’: de verdachte of een medeplichtige.

In 's-Hertogenbosch bezigden een ongeveer even groot aantal tolken in het Nederlands de 1^e persoon of, afwisselend, de 1^e en 3^e persoon. Twee tolken hielden consequent vast aan het gebruik van de 3^e persoon.

Hoewel magistraten zich in de praktijk nog wel eens laten verleiden tot het gebruik van de indirecte rede, gaven de geïnterviewden aan een duidelijke voorkeur te hebben voor een vertaling in de 1^e persoon.

Tevens gaven zij aan dat feedback door de tolk bij navragen of gesprekjes met de verdachte zeer op prijs worden gesteld en ook de meest correcte handelwijze wordt geacht. Daar werd meteen aan toegevoegd dat tolken dit echter zelden doen. In zeker de helft van de geobserveerde zittingen ontstonden van tijd tot tijd tweegesprekjes tussen de tolk en de verdachte, die in de vreemde taal gevoerd werden. Uit de mimiek bleek vaak dat de een dan iets navroeg bij de ander, bijvoorbeeld omdat het niet goed verstaan was, of omdat iets onduidelijk was. Zoals echter de verdachte zich buitengesloten voelt als passages niet voor hem vertaald worden, zo voelen de andere procesdeelnemers zich ook buitengesloten als de tolk niet meedeelt waarover het gesprekje ging. Dit soort gesprekjes krijgt dan het karakter van onderonsjes. Slechts een beperkt aantal tolken gaf daarbij enige feedback.

In dit verband wierp de vraag zich op of tijdens deze onderonsjes ook, al dan niet op verzoek van de verdachte, uitleg gegeven werd door de tolk over

juridische termen en procedures die de verdachte niet duidelijk waren. Dat dit inderdaad gebeurt, werd tijdens de vraaggesprekken bevestigd.

“Ik maak het tegenwoordig steeds minder mee, maar je hebt nog steeds tolken die een beetje uitleggen wat er gaande is en dat is niet aan de tolk; de tolk is een tolk.”

Soms kon ook de observant dit vaststellen omdat zij de vreemde taal daarvoor voldoende beheerste, in andere gevallen kon dat alleen vermoed worden door de context, de stembuiging en de lengte van het gesprek tussen tolk en verdachte. Eenmaal werd op verzoek van de advocaat door de tolk aan de verdachte uitgelegd wat ‘voorwaardelijke gevangenisstraf’ betekent, zonder daar eerst een Nederlandse uitleg voor aangereikt te hebben gekregen. Eén tolk onderscheidde zich van de anderen door elk woord van de verdachte, ook als dat eigenlijk alleen voor hem bedoeld was (“Meneer, u weet toch hoe dat is bij ons” – de rechter, de officier en de advocaat waren allen vrouw), te vertalen in het Nederlands.

De tolk zit normaliter naast de persoon die verdacht wordt van het plegen van een misdrijf (of de persoon die als getuige wordt gehoord), en wordt geacht diens woorden neutraal te vertolken. Het is daarbij belangrijk ook de lichaamstaal en de non-verbale expressie neutraal en onder controle te houden. De intonatie van de spreker dient gevolgd te worden, zonder een eigen klankkleur toe te kennen aan het gezegde. Dit is niet zo eenvoudig als het lijkt, zo hebben de onderzoekers moeten constateren. Hoewel de meesten noch in stem noch door gebaar lieten blijken een mening te hebben over de zaak of de persoon van de verdachte, was er ook een tolk die door stembuigingen en mimiek liet blijken dat volgens haar de verdachte helemaal niet was die hij zei te zijn, en een tolk die door meermaals te knikken aangaf het volledig eens te zijn met de officier van justitie.

Wanneer de te vertalen woordenstroom van de verdachte naar het oordeel van een tolk te lang wordt, maant hij hem door woord of gebaar te stoppen, of hij begint met luide stem te vertalen zodat de verdachte vanzelf stopt. Enkele tolken hanteren deze laatste methode ook om de woorden van rechter, officier van justitie of advocaat te bekorten. Dezen zijn het echter vaak gewend, en spreken door, waardoor de indruk gewekt wordt dat de tolk simultaan tolkt. Niets is echter minder waar: door zijn eigen luide vertaling en de omgevingsgeluiden kan de tolk onmogelijk alle nuances opnemen die de Nederlandstalige spreker aanbrengt. Bepalingen van tijd en modaliteit, causatieve verbanden en abstracte redeneringen kunnen (gedeeltelijk) wegvallen in de vertaling, of verkeerd overkomen.

Uit de interviews is gebleken dat politierechters en officieren van justitie, evenals rechters-commissarissen, een ongevraagde culturele uitleg in het algemeen niet op prijs stellen:

“De tolk moet zich beperken tot vertalen, en geen culturele of juridische uitleg geven”.

Verder wordt het door hen als storend ervaren dat de tolk te nadrukkelijk aanwezig is, spreekt met brede handgebaren, te uitbundig gekleed gaat, een te diep decolleté heeft, te veel navraagt of te amicaal met de verdachte omgaat.

“Wat ik wel heb gemerkt, is dat als een tolk wat dichter naar de verdachte toe zit, dat ik merk dat dan aan de ene kant makkelijker het contact verloopt, het lijkt dan wel of de verdachte ook wat meer vertelt, maar aan de andere kant wordt het soms ook een beetje ... gemoedelijk, intiem, en dat kan dan de afstand ook in negatieve zin benadrukken.”

4.5 Terminologie

Evenals de rechters-commissarissen zijn de officieren van justitie en politierechters vrijwel zonder uitzondering van oordeel dat ze het gebruik van juridisch jargon zoveel mogelijk dienen te beperken en zeggen ze dit ook in praktijk te brengen. Tegelijkertijd geven ze echter toe dat het gebruik van bepaalde specifiek juridische termen eenvoudigweg onvermijdelijk is en derhalve in dat geval meestal een toelichting volgt. De magistraten zijn duidelijk van goede wil, de observaties geven echter een beeld dat daar enigszins van afwijkt.

In Amsterdam werden in totaal 269 juridische termen genoteerd tijdens de vijftien bijgewoonde politierechterzittingen met tolk. Daarvan komen er 91 voor in het te bestuderen lesmateriaal, hetgeen gelijk is aan 33,8%. In 's-Hertogenbosch werd tijdens de observaties, vier minder dan in Amsterdam, een aantal van 356 juridische termen geregistreerd. Als we de in 's-Hertogenbosch opgetekende termen naast die uit het lesmateriaal zetten, komt slechts 24,4% van de waargenomen termen daarin voor. Dit betekent dat, over het geheel genomen, ongeveer twee derde tot drie vierde van de gebruikte juridische terminologie niet in het lesmateriaal aan bod komt.

Opnieuw is tussen de rechtbanken verschil geconstateerd in aantal termen. In dit geval vindt dit mogelijk zijn oorsprong in de aard van de zittingen die in Amsterdam zijn bijgewoond: veelal snelrechtzittingen in de periode rond het Europees Kampioenschap voetbal 2000 en in de zomer, waarin vanwege vakanties niet veel reguliere zittingen gehouden worden.

Evenals bij de rechter-commissaris is het bij een politierechterzitting niet alleen de juridische terminologie die het tolken moeilijk maakt. De formelere setting, de combinatie van begrippen en uitdrukkingen, alsook het tempo waarin deze worden uitgesproken, zijn hier eveneens voor een groot deel debet aan.

Complex is vaak ook de opeenvolging van namen, zaken, cijfers en feiten, die een exacte en volledige weergave uiterst moeilijk maken.

Een aantal geobserveerde voorbeelden ter illustratie: In één zitting werden mededader, medepleger en medeplichtige naast elkaar gebruikt, termen die geen van alle behoren tot de bagage van een basistolk. Daarnaast worden ook vaak afkortingen gebezigd: OM, d.p., EMA-cursus, GVO, HvB, MVV, APV-boete, en verkorte begrippen: feit en raadkamer in de diverse betekenissen, officier, documentatie, blanco zijn, verkorte verwijzingen naar verdragsbepalingen en dergelijke. Verder worden combinaties gemaakt die niet altijd gemakkelijk te vertalen zijn, of die nogal wat achtergrondkennis van de tolk vergen, bijvoorbeeld politierechter-gedetineerdzitting, verfeitelijking, abstracte strafbaarstelling, strafmaattechnisch, insluitingsfoullering, schaduwraadkamer en Zwolsman-formule. Een combinatie als strafrechtelijke

aanhouding, zonder aanduiding of het hier gaat om de aanhouding van de verdachte of van de zaak, vergt grondige kennis van zaken bij de tolk.

In het algemeen kan bovendien gesteld worden dat rechters, officieren van justitie en advocaten gebruik blijken te maken van een groter scala aan niet-juridische woorden en uitdrukkingen in het Nederlands dan de doorsnee (Nederlandssprekende) burger doorgaans begrijpt. Woorden en woordcombinaties als draaideureffect, disproportioneel, advocaat-cliëntrelatie en een stelling dat verdachte een 'hedendaagse mecenas' lijkt, werden in Amsterdam genoteerd. Ook in 's-Hertogenbosch zijn spreekwoorden en gezegden normale spreektaal en passeerden aan de zijde van de magistraten zaken de revue als pregnant duidelijk zijn, lapidair weergeven (van een verklaring), elaboreren, explicatie, futiele dingen en 'een onvoorwaardelijke gevangenisstraf treedt voor het voetlicht'.

De wijze waarop raadslieden hun pleidooi formuleren, is vaak ingewikkeld en technisch en zonder de juiste ondergrond kan de interpretatie voor problemen zorgen. Denk bijvoorbeeld aan de mogelijke vertaling van executie als ter dood brengen in de zinsnede 'gevaar voor vlucht ziet op vervolging en executie', of 197 veroordelingen in plaats van een 197-veroordeling.

Naast de juridische en alledaagse terminologie blijkt de tolk in strafzaken tevens thuis te moeten zijn in medische terminologie (met name bij geweldsmisdrijven of ongevallen), en bovendien een arsenaal aan vertalingen paraat te moeten hebben voor termen als trappen, schoppen, uithalen, slaan, slaan met een tot een vuist gebalde hand, stompen, stoten, een klap geven met de vlakke hand, op de vuist gaan, fors trekken, met kracht trekken, zwaai-bewegingen of stekende bewegingen maken, een mes gericht houden, braak, verbreking, inklimming, forceren, openbreken, afbreken, vernielen, beschadigen, onbruikbaar maken, wegmaken, beetpakken, vasthouden, omklemmen, aanraken, strelen, betasten, verkopen, afleveren, verstrekken, roekeloos, onvoorzichtig, onoplettend, onachtzaam, etc. etc.

Geobserveerd zijn verder onder meer discussies over technische zaken als de toelaatbaarheid van bewijsmiddelen en de samenhang tussen eventuele vreemdelingenrechtelijke kwesties en de strafzaak; discussies in detail over het primair en subsidiair ten laste gelegde, het al dan niet sprake zijn van begin van uitvoering, de vereisten voor medeplegen en voorwaardelijk opzet; overmachtverweren; het begrip bedreiging in de jurisprudentie. In dat verband krijgt de tolk te maken met begrippen als de bewuste samenwerking van verschillende personen waarvan sprake moet zijn, stilzwijgend of niet; een situatie waaruit de drang kon ontstaan waaraan meneer geen weerstand kon bieden; het aanmerkelijk risico nemen dat het voorval fataal kan aflopen; het voornemen daartoe heeft zich geopenbaard; zich willens en wetens blootstellen aan de niet te verwaarlozen kans dat; opzet wel of niet op de dood gericht; opgehangen worden aan een geobjectiveerd iets. Aangezien het voorgaande niet in een en dezelfde zaak voorkwam, nog redelijk eenvoudig zou men bijna zeggen. Zeker in vergelijking met een zaak die een observant bijwoonde in afwachting van de volgende zitting met tolk en waarbij in rap tempo de bestanddelen van een poging om zwaar lichamelijk letsel toe te brengen voorbij kwamen, gesteld werd dat er geen begin van uitvoering was, sprake

was van uitsplitsing van de kwalificatie, verschillende preliminaire verweren werden opgeworpen en een beroep werd gedaan op een rechtvaardigingsgrond, en de rechter tot slot uitgebreid inging op de gevaarzettende handeling via de constructie van de voorwaardelijke opzet waarna hij oordeelde dat het ging om een perfecte uitvoeringshandeling. Ook daar had een tolk bij aanwezig kunnen zijn.

Aan de magistraten werd onder meer een selectie van vijftien gangbare termen van de geobserveerde terminologie voorgelegd. Net als de rechters-commissarissen, die hetzelfde lijstje voorgelegd kregen, was men in meerderheid de mening toegedaan dat eigenlijk al deze termen gekend moesten worden. Dit resultaat verbaasde de respondenten zelf soms ook, en ontlokte aan één van hen de uitspraak:

“Bij nader inzien moeten ze toch een wat grotere juridische kennis hebben dan ik dacht.”

Men lijkt uit te gaan van de eigen kennis, in vergelijking waarmee de voor tolkwerkzaamheden benodigde kennis als basaal wordt gezien. Er lijkt een soort wisselwerking te zijn tussen de gewenste juridische ondergrond van de tolk, en de actieve opstelling van de rechter ten aanzien van de uitleg van termen en procedures. Als de rechter zichzelf heel actief opstelt, of zegt zich actief op te (moeten) stellen, dan zou de juridische ondergrond van de tolk beperkt kunnen zijn.

“Dat kun je ook omschrijven. Dat vraag ik ook aan een tolk dan: Kun u dat vertalen? Dan zegt hij wel ja of nee, en als hij nee zegt, dan zal ik er wel een omschrijving van geven. Ik zeg dat alleen als het een moeilijke term is. Officier van justitie bijvoorbeeld vind ik een vakterm waarvan ik veronderstel dat een tolk weet hoe dat vertaald moet worden. (...) Maar een heel bijzondere juridische term, daar sta ik bij stil, en dan geef ik er een omschrijving van, en vraag of ze dat kunnen vertalen. (...)”

“Ik vind dat ik niet iets tegen een justitiabele mag zeggen wat hij niet kan begrijpen, zoals ik ook vind dat een dokter aan mij iets moet uitleggen over, gewoon, als ik briefjes lees die een specialist aan een huisarts schrijft, nou daar maak je niets van, nou dat moet uitgelegd kunnen worden en als dat niet uitgelegd kan worden, dan deugt er iets niet.”

Daartegenover staat dat het niet op prijs wordt gesteld dat de tolk meermalen interrumpeert omdat hij de betekenis van begrippen moet navragen.

Een juridische ondergrond bij tolken in strafzaken is dus gewenst, zo vinden de geïnterviewde magistraten. Evenals de rechters-commissarissen verwachten zij niet van de tolk dat hij jurist is, maar wel dat hij beschikt over de nodige kennis die hem in staat stelt zijn werk naar behoren te doen. Ervaring alleen wordt niet voldoende geacht.

De juridische ondergrond zou idealiter moeten bestaan uit kennis van procedures en van de gang van zaken, juridische terminologie, wetsartikelen (niet inhoudelijk, maar herkennen als er sprake van is), en ook straffen en maatregelen. Enkelen geven aan ook de vertaling van het recht in de vreemde taal graag als onderdeel van de vooropleiding van tolken te zien.

“Hij dient globaal onze terminologie te kennen en de gang van zaken. Ja, ik vind het absoluut een voorwaarde dat er een cursus recht wordt gegeven, maar ook een cursus recht en vertaling van dat recht (...)”

Ten aanzien van het verband tussen soort delict en moeilijkheidsgraad van een zaak in de zin van gebezigde terminologie, lijkt ook bij de politierechter niet van tevoren aan te geven wat er bij de behandeling op de terechtzitting aan de orde zal komen. In elk geval niet zonder inzage in het dossier. Bij een eenvoudige diefstal op een metrostation kan de advocaat een preliminair verweer betreffende de aanhouding opwerpen en daarbij *en passant* verwijzen naar het Hollandse Kleurling-arrest, en een gewone autodiefstal kan leiden tot sorteerproeven met speurhonden en geur- en sporendragers, zoals eerder in een voorbeeld beschreven.

Naast terminologische kennis wordt ter terechtzitting door zowel politierechters als officieren van justitie een grote nauwkeurigheid en volledigheid in de vertalingen gevraagd. Een letterlijke, integrale overdracht is nodig:

“Omdat zakelijke weergaven tot misverstanden kunnen leiden, met name als er terugvertaald wordt naar mij, terwijl het heel belangrijk kan zijn wat een verdachte letterlijk zegt. Daarom vind ik het belangrijk. Alles moet vertaald worden.”

“Maar in ieder geval moeten ze in dezelfde positie zijn als een Nederlander. Daar bestaat geen onderscheid tussen. (...) Ik vind dat álles vertaald moet worden.”

Tijdens de geobserveerde verhoren komt het belang van een letterlijke, integrale vertaling inderdaad naar voren. Veelal gaat het bij verklaringen om nuances en zaken als een of twee meter afstand, wel of niet een schoppende beweging gemaakt hebben, die schoppende beweging maken in de richting van, vlak bovenop of tegen de auto. Dit vereist begrip van de situatie van de tolk, evenals een uitzonderlijk concentratievermogen.

Voorts is men vrijwel unaniem van mening dat begrippen exact, specifiek vertaald dienen te worden, dus geen auto in plaats van een bestelwagen of wapen of pistool in plaats van een revolver, en meent men dat een tolk eigenlijk dient te weten wanneer dat van belang kan zijn in een strafzaak.

“Nauwkeurigheid is van essentieel belang”.

Een enkele respondent vindt dat bepaalde juridische termen ongevraagd vereenvoudigd mogen worden, op voorwaarde dat de materiële betekenis ervan daardoor niet wijzigt: politie in plaats van marechaussee, of gevangenis in plaats van huis van bewaring. De meesten vinden echter ook dat niet acceptabel en willen waar nodig zelf vereenvoudigen of toelichten. Over een begrip als voorwaardelijk opzet is men unaniem van mening dat vereenvoudiging daarvan absoluut niet kan. Een begrip mag in vertaling nooit een andere juridisch-technische of materiële betekenis krijgen.

“Onaanvaardbaar! Vaak gebeuren dit soort vereenvoudigingen omdat de tolk ook niet weet wat het is. Ik weet niet of tolken die bij de rechtbanken of de hoven werken ook een soort juridische achtergrond erbij krijgen, of iets van scholing? Want sommige termen ... dat zou wel standaard moeten zijn, denk ik, (...), wie weet er nou wat voorwaardelijk opzet is? Als je het een eerstejaarsstudent vraagt, dan twijfelt hij nog volgens mij. Maar een tolk zou het wel moeten weten denk ik, want het komt zo vaak voor. Die vereenvoudiging stel ik dus niet op prijs, omdat de boodschap verloren kan gaan.”

“(…) Ja, juridisch taalgebruik is vaak muggenzifterij, en er kan een heel groot verschil zitten tussen niet onrechtmatig en rechtmatig. Dus ook daar mis je soms echt de boodschap. (…)”

Sommige officieren van justitie en politierechters vinden, evenals de rechters-commissarissen, het niveau van de tolken in het algemeen matig of wisselend, de anderen zijn (redelijk) tevreden. Velen geven wel aan moeite te hebben met het beoordelen van het niveau, omdat ze nu eenmaal niet kunnen controleren of de vertaling in de meer exotische talen correct is. Men kijkt dan voor een beoordeling naar andere factoren zoals vlotheid, de beheersing van de Nederlandse taal (die vindt men soms matig), rolvastheid, het gebruik van de directe of indirecte rede, en of de communicatie tussen verdachte of getuige en tolk zo op het oog goed verloopt. Met betrekking tot de talen die de respondenten wel voldoende beheersen (meestal Engels, Frans en/of Duits) geeft men aan redelijk tevreden te zijn, maar ook niet meer dan dat.

“(…) moeilijk te beoordelen, juist in de talen die je niet spreekt. En de talen die je wel spreekt is het eigenlijk net als met de ondertiteling op tv, daar heb je wel eens dat er net iets anders werd gezegd dan, maar gegeven het feit dat ze echt gelijk moeten vertalen wat er wordt gezegd en niet echt de kans krijgen om er langer over na te denken, want daar is de situatie niet naar, vind ik het over het algemeen voldoende”.

“Bij de talen die ik wel versta zet ik wel eens vraagtekens bij het niveau van de tolken, en dat is ook al op het basale tolken, en nog niet eens op het juridische aspect. Dan vind ik, dat het niveau absoluut hoger moet. Dan heb ik het over woordkeus, die vind ik niet altijd gelukkig, maar daarbij hoor ik gewoon verdachte wel eens andere dingen zeggen dan er vertaald wordt, dan is de vertaling ongelukkig zal ik maar zeggen, en dat is een gunstige kwalificatie die ik daaraan geef.”

Wellicht wordt het toch bestaande algemene vertrouwen mede ingegeven door de noodzaak om op de vertaling van de tolk te moeten vertrouwen. Men gaat ervan uit, moet ervan uitgaan dat de vertaling klopt. Politierechters en officieren van justitie geven in de interviews ook aan er blind op te willen kunnen vertrouwen dat de verklaringen van de verdachten en getuigen bij de rechter-commissaris, die zich in het dossier bevinden, met behulp van een betrouwbare tolk tot stand zijn gekomen.

“Je moet er blind op kunnen vertrouwen dat de tolk goed is. Je moet erop kunnen vertrouwen dat wat er op papier staat, klopt.”

“Als rechter voel ik me verantwoordelijk voor de gang van zaken op de zitting, ook ten aanzien van de dingen die ik niet kan controleren, zoals de tolk. Dat moet dus goed zitten.”

Men voelt zich verantwoordelijk voor de communicatie en wil daar ook grip op blijven behouden.

4.6 Conclusie

De ondervraagde rechters en officieren van justitie zijn allen doordrongen van het feit dat de verdachte degene is om wie het gaat ter zitting, en dat er dus geen of zo weinig mogelijk dingen gezegd mogen worden die hij niet begrijpt, noch mogen er dingen gebeuren over zijn hoofd heen. De rol van de tolk zien zij daarbij als faciliterend, en het behoort volgens hen niet tot diens taak de verdachte uit te leggen wat hij niet begrijpt.

Uit de observaties is de onderzoekers echter gebleken dat, ondanks deze intenties, het niveau waarop in het algemeen gesproken wordt in een politierechterzitting hoger ligt dan dat van een doorsnee (Nederlandssprekende) burger, en dat het in de praktijk niet mogelijk blijkt om juridisch-technische termen, en discussie daarover, te vermijden. Bovendien doet de advocaat ook zijn zegje, en hoewel hij zijn argumentatie waarschijnlijk tevoren met zijn cliënt heeft doorgenomen, moet zijn pleidooi ook integraal vertaald worden (volgens de meeste respondenten) of tenminste samenvattend (volgens enkele anderen) – hetgeen ook beslist geen sinecure is.

Het gebruik van bepaalde termen blijkt niet alles te zeggen over de werkelijke moeilijkheidsgraad van een tolkdienst; het gaat zeker ook om de context waarin de termen gebruikt worden. Gevraagd naar het verschil in moeilijkheidsgraad van het taalgebruik, inclusief juridische terminologie, bij rechter-commissaris en politierechter, zijn de meeste geïnterviewden (waaronder alle politierechters en de meeste rechters-commissarissen) van mening dat er geen verschil is in dat opzicht. De anderen geven aan dat de rechter-commissaris nog enigszins in het duister tast, wat het voor de tolk ook wellicht moeilijker maakt, terwijl op zitting het verhaal veel duidelijker is. Op zitting komen (daarom) meer formele kwesties aan de orde, waardoor er meer juridisch-technische kwesties ter sprake kunnen komen.

Gebleken is dat in Amsterdam 66,2% en in 's-Hertogenbosch 75,6% van de geobserveerde terminologie niet voorkomt in het lesmateriaal voor de kennistoets basistolk.

Hoewel politierechter en officier van justitie meer dan bereid zijn onbekende termen desgevraagd en ongevraagd aan een tolk uit te leggen, blijkt het vaak krappe tijdsbestek al te veel uitleg niet toe te staan. Om toch te kunnen komen tot de gewenste nauwkeurige, letterlijke en integrale vertaling heeft de tolk een juridische ondergrond nodig, die hem in staat stelt om zonder omissies, te grove vereenvoudigingen en te summiere samenvattingen een dergelijke vertaling te leveren.

Van een verband tussen de eenvoud van het delict en de moeilijkheidsgraad van de gebezigde terminologie is niet gebleken. De specifieke omstandigheden waaronder willekeurig welk feit wordt begaan, alsmede de gevolgde procedure en eventuele detentie van de verdachte tijdens het opsporingsonderzoek en een eventueel gerechtelijk vooronderzoek kunnen, zeker in combinatie met antecedenten, verblijfskwesties en persoonlijke omstandigheden, ter zitting voor zowel advocaat als officier aanleiding geven tot het uitdiepen van juridische vraagstukken. Uit het procesdossier is dit wellicht gedeeltelijk tevoren af te leiden, maar op de insteek van de advocaat kan niet geanticipeerd worden, en al helemaal niet door de tolk – die overigens niet over het dossier beschikt.

Uit de observaties en vraaggesprekken is gebleken dat de tolk over een gevarieerde tolktechniek dient te beschikken om, gegeven de omstandigheden waaronder hij moet werken, zich zo optimaal mogelijk van zijn taak te kunnen kwijten.

Tijdens politierechterzittingen maken tolken afwisselend gebruik van verschillende technieken: tijdens monologen van de Nederlandstalige procesdeelnemers wordt doorgaans (semi-)simultaan (fluisterend) getolkt, terwijl dialogen die gevoerd worden in het Nederlands en de vreemde taal, en langere passages in de vreemde taal veelal consecutief vertaald worden. Daar waar in afwijking van het bovenstaande een langere passage consecutief wordt vertaald, vreest men voor de volledigheid en nauwkeurigheid ervan; consecutieve vertaling wordt eventueel alleen op prijs gesteld wanneer de te vertalen passages kort blijven.

Simultaan tolken verdient volgens alle respondenten doorgaans de voorkeur: het bespaart tijd, maakt een integrale vertaling mogelijk en geeft de magistraat direct de gelegenheid te reageren op het gezegde, of bijvoorbeeld niet ter zake doende opmerkingen van de verdachte af te kappen. Bij de kwaliteit van de simultaan vertolking zonder geschikte technische voorzieningen zijn echter de nodige vraagtekens te plaatsen.

5 TOT BESLUIT

5.1 Samenvatting

Het onderzoek heeft zich gericht op de volgende vragen:

- Welke *kennis* wordt van een tolk gevraagd in de verschillende fasen van de strafrechtspraak?
- Bestaat hierbij enig verschil ten aanzien van het soort zaken waarin wordt getolkt?
- Over welke kennis beschikt een basistolk?
- Welke *tolkvaardigheid* wordt van een tolk gevraagd in de verschillende fasen van de strafrechtspraak?
- Over welke *tolkvaardigheid* beschikt een basistolk?
- Welke *extra kennis en vaardigheden* zijn eventueel vereist boven die van een basistolk?

De gegevens die zijn verkregen aan de hand van de uitgevoerde observaties en vraaggesprekken geven voor de onderzochte fasen een duidelijk beeld van de huidige praktijk van het tolken in strafzaken en van de wensen van de rechterlijke macht als afnemer van tolkdiensten.

Kennis

Evenals de politierechter behandelt de rechter-commissaris zaken van uiteenlopende aard en complexiteit. De kennis die met betrekking tot juridische terminologie en vakjargon van een tolk wordt gevraagd in de onderzochte fasen in de strafrechtspraak is vergelijkbaar in moeilijkheidsgraad, zo blijkt uit de analyses.

Uit de vergelijking van de tijdens de observaties opgetekende termen met de termen die voorkomen in het lesmateriaal voor de schriftelijke kennistoets basistolk komt het volgende naar voren: 60% van de terminologie die in Amsterdam bij de rechter-commissaris werd genoteerd komt niet voor in het te bestuderen lesmateriaal voor de basistolk; in 's-Hertogenbosch lag dat percentage voor de geobserveerde voorgeleidingen en getuigenverhoren zelfs nog hoger, op 76,2%. Met betrekking tot de politierechterzittingen komt 66,2% van de in Amsterdam geregistreerde termen en, ondanks het lagere aantal observaties, 75,6% van de in 's-Hertogenbosch gebezigde juridische termen niet voor in het lesmateriaal.

Voor de vergelijking van de geobserveerde juridische termen en de termen uit het lesmateriaal voor de kennistoets is als uitgangspunt genomen dat een tolk, na bestudering, de in het lesmateriaal vermelde juridische termen (in vertaling) kent en kan hanteren. Gezien de opzet van het studiemateriaal (de beknopte behandeling van de strafrechtelijke materie en het ontbreken van een taalspecifieke component) moet bedacht worden dat dit in de praktijk niet altijd het geval zal blijken te zijn. Bovendien bieden de vragen in de kennistoets niet voldoende aanknopingspunten om een specifiek oordeel te kunnen uitspreken over het onderdeel strafrecht in de schriftelijke kennistoets.

In tegenstelling tot de geobserveerde raadslieden trachten de leden van de rechterlijke macht naar eigen zeggen hun taalgebruik enigszins aan te passen. Ondanks de goede bedoelingen ontkomt men echter in de praktijk niet aan het gebruik – en derhalve vertaling – van een groot aantal juridische termen. Een

eventueel verschil in taalgebruik en specifieke juridische termen blijkt gerelateerd te zijn aan de persoon van de rechter en aan de betreffende fase (rechter-commissaris en politierechter) van de strafrechtelijke procedure. Op basis van dit onderzoek valt ten aanzien van vereiste kennis geen onderscheid naar delict te maken, behalve dan dat ook bij de behandeling van een ogenschijnlijk eenvoudig delict ingewikkelde juridische kwesties aan de orde kunnen worden gesteld.

Volgens de geïnterviewde magistraten dienen tolken in strafzaken een juridische ondergrond te hebben die hun het benodigde inhoudelijke inzicht in de gang van zaken en procedures verschaft en hen in staat stelt de gehanteerde terminologie en uitdrukkingen – waar mogelijk rechtstreeks - te vertalen.

Ervaring alleen wordt niet voldoende geacht.

Uit het onderzoek is verder gebleken dat tolken regelmatig automatisch naar andere fasen in de procesgang worden meegenomen.

Tolkvaardigheid

Met betrekking tot de tolkvaardigheid die in de verschillende fasen wordt gevraagd, is duidelijk geworden dat de gang van zaken in de praktijk niet geheel overeenkomt met de door de magistraten gewenste situatie. Allen wensen zij in de regel een integrale letterlijke overdracht in vertaling, maar vrezen dat dit niet altijd gebeurt. Tolken moeten volledig, nauwkeurig en zo specifiek mogelijk vertalen wat er gezegd wordt. Dit is belangrijk in het strafrecht met het oog op het onderzoek naar de feiten, om bewijstechnische redenen en vanwege het belang van verklaringen voor het verdere verloop van de strafzaak en de mogelijke sancties. In tegenstelling tot hetgeen in de huidige praktijk gangbaar is, wordt om die reden simultaan (fluisterend) tolken het meest gewaardeerd. Slechts op bepaalde momenten moet deze wijze van tolken worden afgewisseld met consecutief, maar steeds korte stukken.

Ten aanzien van de tolkvaardigheid van de basistolk behoort simultaan tolken niet tot het vastgestelde profiel. Daarentegen veronderstelt het profiel op het gebied van consecutief tolken een vaardigheid om passages tot maximaal 2 minuten te kunnen weergeven.

De geïnterviewden hebben ernstige twijfel geuit ten aanzien van consecutief vertalen en de zorg dat daarmee te veel informatie verloren gaat, lijkt in elk geval voor een deel gerechtvaardigd. Het is echter de vraag of een overwegend simultane werkwijze in de huidige omstandigheden, die verre van ideaal zijn, zonder meer de aangewezen oplossing is.

Naast een duidelijke voorkeur voor een bepaalde tolktechniek prefereren de meeste respondenten eveneens een vertolking in de directe rede (1ste persoon) om een meer rechtstreeks contact mogelijk te maken en eventuele misverstanden te voorkomen. De tolk speelt in hun optiek een faciliterende rol en dient zich te beperken tot zijn taak, het verzorgen van een vertolking. Hij mag niet te nadrukkelijk aanwezig zijn, dient zich bescheiden en ‘dienstbaar’ opstellen en zich te onthouden van culturele en overige ongevraagde uitleg. Behalve door de reeds genoemde hoeveelheid juridische terminologie wordt het werk van de tolk bemoeilijkt door de (formele) setting, de combinatie van begrippen en uitdrukkingen, de feitelijkheid van hetgeen wordt gezegd en het tempo waarin dit wordt gezegd. Een andere complicerende factor bij politierechterzittingen is naar de mening van de onderzoekers de aanwezigheid

van meerdere verdachten, waardoor het voor de tolk uiterst moeilijk is zijn werk naar behoren te verrichten.

Extra kennis en tolkvaardigheden

Samenvattend houdt dit in dat van een tolk bij rechter-commissaris en politierechter kennis van het Nederlandse strafrecht (formeel en materieel) en de daarin gehanteerde terminologie wordt gevraagd, en voldoende kennis van het vreemdtalig rechtssysteem om de terminologie te kunnen vertalen. Verder wordt van de tolk verwacht dat hij in staat is om afwisselend simultaan (fluisterend) te tolken, en te kunnen gesprekstolken (kort consecutief). Omdat de tolk regelmatig wordt 'meegenomen' naar een andere fase van de strafrechtketen, zal deze multi-inzetbaar moeten zijn.

5.2 Conclusie

Gezien het voorgaande concluderen de onderzoekers dat de kennis en vaardigheden van de basistolk, zoals vastgelegd in het bijbehorende profiel, niet voldoen om deze tolk in te zetten in de onderzochte fasen van de strafrechtspleging. Duidelijk is geworden dat in de praktijk behoefte bestaat aan tolken die meer bieden dan het profiel van de basistolk inhoudt. Om tot het in de praktijk wenselijke niveau te komen, dienen aanvullende eisen te worden gesteld. Hiervoor worden in de volgende paragraaf enige aanbevelingen gedaan.

5.3 Aanbevelingen

Als we de eisen van de praktijk en de wensen van de afnemers naast het profiel van de basistolk leggen, dan zijn extra kennis en vaardigheden vereist om deze tolk te kunnen inzetten in de strafrechtspleging. Deze aanvullende kennis en vaardigheden zouden de volgende elementen moeten omvatten:

- training in consecutief tolken (gesprekstolken) meer gericht op nauwkeurigheid en integrale weergave dan op lengte;
- training in simultaan en fluistertolken, zo nodig met speciaal daarvoor geschikte (infrarood) apparatuur;
- onderwijs in het Nederlands rechtssysteem;
- aandacht voor de rechtsvergelijkende component en onderwijs in het vreemdtalig rechtssysteem;
- beroepsethiek (integriteit en omgaan met gegevens in relatie tot multi-inzetbaarheid);
- tolkhouding speciaal gericht op strafrechtelijke tolksituaties.

Om de kennis en vaardigheden van de tolken te optimaliseren zou de mogelijkheid bestudeerd moeten worden om hen via een mentorsysteem praktijkervaring te laten opdoen. Om hen vervolgens in staat te stellen hun kennis en vaardigheden op peil te houden, zouden regelmatig workshops op het gebied van rechtskennis, juridische terminologie, tolkvaardigheid en tolkethiek georganiseerd moeten worden.

Om de inzet van de tolken verder te optimaliseren, zou het wenselijk zijn ook voor de leden van de rechterlijke macht en advocatuur workshops te organiseren over het werken met tolken.

Tot slot zou studie gedaan moeten worden naar de mogelijkheden van simultaan tolken met behulp van speciale (infrarood) apparatuur in de Nederlandse rechtbanken, bijvoorbeeld naar Amerikaans model. Met name bij zaken die langer duren en waarbij meerdere verdachten terechtstaan, zou verder overwogen moeten worden om een team van twee (of meer) tolken in te zetten.

LITERATUUR

A. van Duijn, *Algemene tolktechnieken*, Syllabus Stichting Instituut van Gerechtstolken en -vertalers, Amsterdam: SIGV 2000, p. 147-162.

Kaders voor kwaliteit. Op weg naar kwaliteitsborging van tolken, Eindrapportage van de initiatiefgroep 'Kwaliteit Tolken' en verslag van de werkconferentie van 23 april 1998 (niet gepubliceerd).

Kennistoets Tolken en Vertalers, Utrecht: Kernteam Kwaliteitsnormering Tolken en Vertalers 2000.

Rechtspraak, Den Haag: Ministerie van Justitie 1998.

Kennis van het Nederlandse recht voor tolken en vertalers, Utrecht: OSR Juridische Opleidingen 2000.

Met recht tolken en vertalen. Rapport van de Werkgroep Tolk- en vertaaldiensten, 's-Gravenhage: Ministerie van Justitie 1998.

C. van Oers, *Samenvatting van de presentatie aan het Ministerie van Justitie op 24 juni 1999 "Opleiding tot basistolk en/of vertaler"* (niet gepubliceerd).

M.K.J.G. van den Reijen, *Een kwestie van interpretatie. Verkennend onderzoek naar de positie en rol van de tolk in de strafrechtspleging in het algemeen en van de taptolk in het bijzonder*, Waalwijk: 1999 (niet gepubliceerd).

BIJLAGEN

BIJLAGE 1 Samenstelling Werkgroep Gerechtstolken in 2003

Naam en samenstelling werkgroep

De werkgroep heeft de naam “Werkgroep gerechtstolken in 2003” en is samengesteld uit medewerkers van de Stichting Instituut van Gerechtstolken en –vertalers (SIGV), het Parket-Generaal (PaG), het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) en de Directie Rechtspleging (DRp) van het ministerie van Justitie.

Voorzitter

drs. B.G.M. Geerdink, (DRp; tot juni 2000)
mr. drs. A.G.P. van Ruth (DRp; vanaf juni 2000)

Leden

mw. drs. A. van Duijn (SIGV; onderzoeker/rapporteur)
D. Goudart (DRp; secretaris)
mw. drs. N. van der Heiden-Attema (WODC; onderzoeker)
mw. mr. lic. M.K.J.G. van den Reijen (SIGV; onderzoeker/rapporteur)
mw. drs. L.A. Werkhoven (PaG; agendalid)

BIJLAGE 2 Tolken en tolktechnieken: enige begrippen verklaard

Tolken

Op basis van de toegepaste techniek kunnen we tolken onderverdelen in twee groepen: consecutief en simultaan tolken. De door de Nederlandse beroepsverenigingen gehanteerde hoofdindeling - op grond van functie - is die in congres tolken, gesprek tolken en gerecht tolken (ook wel rechtbank tolken genoemd). De *congres tolk* verricht zijn werk simultaan (gelijktijdig) vanuit een speciaal daarvoor ingerichte cabine. Hij werkt in de regel volgens het moedertaalprincipe en vertaalt vanuit een of meer talen naar zijn moedertaal.

De *gesprek tolk* werkt consecutief (opvolgend of volgtijdelijk) en verzorgt de communicatie tussen twee of meer sprekers. Hij vertaalt telkens meerdere zinnen of zinsneden in en uit beide werktalen. De gesprek tolk kan worden ingezet bij (zakelijke) besprekingen, productpresentaties, persconferenties, interviews, werkgroepen e.d.

De *gerecht tolk* vertaalt, afhankelijk van het moment, consecutief, (semi-)simultaan of fluisterend. Omdat de gerecht tolk veelal naast het consecutief tolken ook het simultaan tolken moet beheersen, is dit werk vaak veeleisender dan dat van congres tolken in die zin, dat de tolk in staat moeten zijn zich in twee talen consecutief te bewegen en in ten minste één taal (gewoonlijk de vreemde taal) simultaan. Nieuw in het Nederlandse begrippenapparaat is de term *basistolk* die wordt gehanteerd voor tolken die in staat moeten zijn consecutief te tolken (gesprek tolken) in eenvoudige gesprekken van algemene aard.

Tolktechnieken

Gesprek tolken

Spreker en tolk wisselen elkaar af: de tolk luistert naar de spreker, maakt daarbij zo nodig kort aantekeningen (voor namen, data, cijfers e.d.) en geeft vervolgens de woorden van de spreker weer in de andere taal. Deze tolktechniek wordt gebruikt voor dialogen bestaande uit korte vragen en antwoorden. Bij langere uitingen moet de spreker regelmatig onderbroken worden, hetgeen vaak als storend wordt ervaren. Voordeel is dat men de spreker kan horen (pauzes, intonatie e.d.). Deze techniek wordt o.m. in de rechtszaal gebruikt.

Consecutief tolken

Ook hier wisselen spreker en tolk elkaar af, maar betreft het in de regel steeds langere betogen (van 5 minuten of meer). De tolk maakt hierbij intensief gebruik van notatietechniek ter ondersteuning van het geheugen. Het consecutief vertolken van betogen van minimaal 5 minuten vereist een speciale training. Ook deze tolktechniek biedt het voordeel dat men de originele spreker hoort spreken.

Simultaan tolken

De tolk luistert naar de eerste woorden van de spreker en begint dan eveneens te spreken. Hij brengt met slechts enkele seconden verschil de boodschap van de spreker over in de andere taal. Om deze techniek goed te kunnen toepassen is, behalve een specifieke training, speciale apparatuur vereist (tolk cabine of elektronische apparatuur). Voordeel is dat de vertolking nauwelijks meer tijd vergt en dat de tolk een groot aantal toehoorders tegelijk kan bedienen. Nadeel is o.m. dat de tolk niet kan navragen.

Op basis van uitgebreid onderzoek (door de Verenigde Naties en andere instellingen) naar de duur van het tolken, concentratievermogen en nauwkeurigheid, is vastgesteld dat simultaan tolken bij voorkeur na 20 minuten, maar maximaal na 30 minuten, moeten pauzeren en dat tolken veelal niet zelf in staat zijn in te schatten hoe (on)nauwkeurig ze hun werk doen. Bij instanties die op grote schaal met professionele tolken werken, zoals de Verenigde Naties, de Europese Unie, het Internationale Rode

Kruis enz. wordt altijd per taal gewerkt in groepen van 2 of 3 tolken die elkaar na ongeveer 20 minuten afwisselen.

Ook bij gerechtstolken komen we deze techniek tegen, alhoewel niet in de klassieke vorm. Simultaan tolken in die omstandigheden is verre van ideaal: er is maar één tolk en omdat zonder de benodigde apparatuur wordt gewerkt, kan de tolk de spreker niet woord voor woord volgen, zodat meteen al een deel van de informatie zonder meer verloren gaat. Daarnaast wordt deze werkwijze doorgaans, zeker wanneer het gesprek (gehoor) langere tijd duurt, als uiterst storend ervaren en is de originele spreker niet hoorbaar (behalve bij het zogenoemde fluistertolken; zie aldaar). Voordeel is natuurlijk dat de tolk nauwelijks meer tijd nodig heeft dan de spreker.

Fluistertolken

Gefluisterde variant van simultaan tolken (ook wel *chuchotage* genoemd) waarbij geen gebruik wordt gemaakt van elektrische of elektronische apparatuur, maar de vertaling bijna in het oor van de toehoorder wordt gefluisterd. De reden voor het fluisteren is dat de tolk op normaal spreekniveau (nog meer) moeite zou hebben de spreker te verstaan en voor anderen storend werkt. Hoewel ook deze werkwijze het voordeel biedt van praktisch dezelfde tijdsinvestering, kleven hieraan dezelfde nadelen als aan simultaan tolken zonder speciale apparatuur en training. Bovendien moet de tolk dicht naast de persoon of personen voor wie de vertaling is bedoeld, gaan zitten, hetgeen door velen - nog afgezien van een mogelijk veiligheidsrisico - als onprettig wordt ervaren.

Samenvattend tolken

Werkwijze waarbij de tolk het gesprokene samenvattend vertaalt. Selectie van de informatie die van belang wordt geacht, gebeurt door de tolk. Toepassing van deze techniek zal gewoonlijk alleen plaatsvinden op verzoek van degene die het gesprek leidt.

Vertaling à vue

Hybride tolkvorm waarbij de tolk onmiddellijk - al lezend - een mondelinge vertaling in de doeltaal geeft van een in de brontaal geschreven document. Deze werkwijze treft men aan in situaties waarin een document ter sprake komt dat nog niet is vertaald, bijvoorbeeld tijdens een terechtzitting of gerechtelijk vooronderzoek.

Geheugen

Tijdens het tolken speelt het geheugen een uiterst belangrijke rol. Het geheugen is onderverdeeld in verschillende ruimten die verschillende functies vervullen in verband met het vermogen om zaken te onthouden:

- het zintuiglijk of sensorisch geheugen heeft betrekking op het vermogen om zaken via onze zintuigen gedurende zeer korte tijd vast te houden (van een halve seconde voor gezichts- tot vier seconden voor gehoorsimplicaties);
- met het korte-termijn geheugen (werkgeheugen) kan tot een halve minuut onthouden worden;
- met het middellange-termijn geheugen kan van een half uur tot enkele dagen onthouden worden;
- in het lange-termijn geheugen is de informatie blijvend opgeslagen.

Tijdens de werkzaamheden van de tolk wordt een beroep gedaan op zowel het korte-termijn geheugen, dat goed getraind moet zijn, als op het lange-termijn geheugen, dat ter ondersteuning een schat aan relevante informatie moet bevatten.

Afhankelijk van de gebruikte tolktechniek worden de verschillende geheugenfuncties van belang. Bij simultaan tolken wordt een deel van het gesprokene onthouden in het korte-termijn geheugen, met behulp van de gegevens in het lange-termijn geheugen gedecodeerd en omgezet in de doeltaal, terwijl de tolk ondertussen naar de spreker moet blijven luisteren. Tijdens dat proces kan de tolk niet altijd wachten totdat hij de boodschap helemaal begrijpt, omdat

het korte-termijn geheugen dan vol kan raken. Voor een deel kan dit worden opgevangen door een grondige achtergrondkennis en uitgebreide ervaring.

Bij gesprekstolken en consecutief tolken wordt het gesprokene opgeslagen in het korte-termijn geheugen met zijn beperkte capaciteit. Hoewel deze functie door speciale training kan worden uitgebreid, is het van belang dit korte-termijn geheugen zoveel mogelijk te ontlasten door middel van het noteren van gegevens die onnodig veel ruimte in beslag nemen (cijfers, namen e.d.).

Bron: M.K.J.G. van den Reijen, Een kwestie van interpretatie. Verkennend onderzoek naar de positie en rol van de tolk in de strafrechtspleging in het algemeen en van de taptolk in het bijzonder.

BIJLAGE 3 Profiel van de basistolk

Algemene vereisten	• De tolk heeft tenminste HBO denk-/werkniveau. • De tolk is in staat om zowel inhoudelijk als qua taalgebruik "mee te denken" en mondeling weer te geven wat in de media op dit niveau aan de orde gesteld wordt. De tolk beheerst zowel de Nederlandse als de vreemde taal op HBO-niveau. • De tolk heeft ervaring binnen de werkingssfeer van Justitie.
Taak	• De taak van de tolk bestaat uit het oplossen van de communicatieproblemen die zich voordoen wanneer de (Nederlandse) afnemer van de tolkdienst en de (buitenlandse) cliënt zich van verschillende talen bedienen.
Kennis	• De tolk heeft kennis van en inzicht in de Nederlandse en vreemdtalige maatschappij en cultuur. • De tolk heeft parate taalkundige kennis. • De tolk heeft kennis van de infrastructuur van de Nederlandse gezondheidszorg en juridische procedures en van de daarin frequent gehanteerde terminologie.
Vaardigheden	• De tolk heeft een actieve beheersing van de vreemde en Nederlandse taal. • De tolk beschikt over goede communicatieve en sociale vaardigheden. • De tolk is in staat om een verhalende, zakelijke, met normale spreeknelheid uitgesproken tekst van niet meer dan 2 minuten correct consecutief weer te geven. Indien een tekst echter zeer veel feiten en/of cijfers bevat kan deze tijd korter zijn. De tolk dient steeds de mogelijkheid te hebben notities te maken teneinde de nauwkeurigheid van de vertolking te kunnen blijven garanderen. • De tolk is in staat een correcte, nauwgezette en volledige weergave van de gesproken tekst te geven en geeft uitsluitend de in die tekst gegeven informatie door. Indien de tolk niet in staat is correct weer te geven wat gezegd werd (doordat hij/zij bijvoorbeeld een term niet kent of iets niet goed gehoord heeft), zal de tolk daar op adequate en professioneel verantwoorde wijze op reageren en bijvoorbeeld vragen het gezegde te herhalen of navraag te doen over de juiste betekenis. In geen geval zal de tolk door omissie of giswerk de correcte weergave van wat gezegd werd in gevaar brengen. • De tolk is in staat een tekst van maximaal 200 woorden (ongeveer een ½ A4 blad), die niet in ambtelijke taal gesteld, of technisch-wetenschappelijk van aard is, mondeling te vertalen. Deze "à vue" vertaling kan echter niet als het equivalent van een schriftelijke vertaling beschouwd worden. • De tolk is in staat een door een van de gesprekspartners gemaakte samenvatting te vertalen. • De tolk geeft alleen dan uit eigen beweging culturele informatie wanneer zonder die aanvullende informatie de communicatie tussen de gesprekspartners belemmerd zou worden.
Attitude	• De tolk is objectief. • De tolk is neutraal. • De tolk geeft geen persoonlijke waardeoordelen over hetgeen gezegd wordt. • De tolk is integer. • De tolk houdt zich aan de gedragscode. • De tolk is stressbestendig. • De tolk is professioneel.

Bron: Brief Kwaliteitsbureau Tolken en Vertalers aan tolken en vertalers d.d. 20 juni 2000 (te raadplegen via www.minjust.nl/B_ORGAN/dbz/tolken/kwaliteitstraject/PB0255.HTM).

BIJLAGE 4 Frequentieoverzicht geobserveerde termen

totaal aantal x gebezigd	Terminologie	Basis- terminologie? 0 = nee; 1 = ja)	totaal aantal x gebezigd rc	totaal aantal x gebezigd pr
55	officier van justitie	1	29	26
51	politie	1	28	23
40	verklaring, verklaren	1	24	16
38	aanhouding, aangehouden worden (verd.)	1	21	17
37	advocaat	1	24	13
31	feit (strafbaar)	1	13	18
30	strafbaar feit	1	15	15
29	proces-verbaal	1	15	14
	rechter-commissaris	1	20	9
25	griffier	1	22	3
24	raadsman/vrouw/lieden	0	13	11
	uitspraak	1	2	22
	verdachte	1	13	11
	vordering	0	20	4
22	gevangenis (straf)	1	5	17
	inverzekeringstelling, in verzekering stellen	1	19	3
	politierechter	1	2	20
21	beroep, hoger beroep	1	0	21
	bewaring (bevelen), bevel bewaring	0	20	1
	voorhouden	0	8	13
	zitting	1	13	8
20	dossier	1	8	12
	verdenking, verdenken	0	15	5
19	huis van bewaring	1	14	5
	veroordeling, veroordelen	1	4	15
	voorlopige hechtenis	1	15	4
	wettig en overtuigend bewezen (achten)	0	0	19
18	inbewaringstelling, in bewaring stellen	0	15	3
	sluiting, sluiten onderzoek	0	0	18
	subsidiar, het subsidiaire	0	8	10
17	getuige	1	7	10
	vaste woon- of verblijfplaats, zonder	0	12	5
	voorwaardelijk	1	0	17
15	aangifte	1	2	13
	onvoorwaardelijk	1	1	14
	strafbaar	1	1	14
	vasthouden	1	14	1
	vrijspraak, vrijgesproken	0	3	12
14	dagvaarden, dagvaarding	1	5	9
	refereren, zich	0	9	5
	schorsing, schorsen (verd)	0	11	3
13	documentatie (justitiële)	0	5	8
	stukken	0	5	8
	vastzitten	1	11	2
12	gevangenhouding	0	0	12
	persoonlijke omstandigheden	1	4	8
	politieagent, -ambtenaar	1	7	5
	tenlastelegging, ten laste leggen	0	1	11

totaal aantal x gebezigd	Terminologie	terminologie? 0 = nee; 1 = ja)	aantal x gebezigd rc	aantal x gebezigd pr
11	bezwaren, ernstige	0	11	0
	diefstal	1	4	7
	eed (tolk)	1	7	4
	justitie	1	5	6
	rechter	1	11	0
	snelrecht	1	9	2
	toevoegen(adv)	0	11	0
	verhoor	1	7	4
10	bekentenis, bekennen	1	4	6
	gedetineerd, detentie	1	0	10
	geldboete	1	1	9
	gerechtshof, hof	1	0	10
	grond(en)	0	10	0
	ontkennen	0	5	5
	politiebureau	1	5	5
	rechtbank	1	4	6
9	afstand (doen) (beroep)	0	0	9
	beschuldiging, beschuldigd worden	0	6	3
	eis van de OvJ	1	0	9
	horen	0	6	3
	proeftijd	1	0	9
	raadkamer	1	7	2
	rechtmatig(heid)	0	4	5
	zaak	1	4	5
	zakkenrollerij	1	1	8
8	aftrek, met/onder - van	0	0	8
	primair, het primaire	0	3	5
	strafblad, (geen/blanco)	0	2	6
	ten laste gelegde feit(en)	0	1	7
	verbalisant	0	0	8
	verweer (voeren)	1	1	7
	vordering inbewaringstelling / bewaring	0	8	0
7	antecedent, antecedenten	0	4	3
	belofte (tolk)	1	5	2
	betrokkenheid, betrokken zijn bij	0	6	1
	inverzekeringstelling, rechtmatige	0	7	0
	straf (opleggen)	1	1	6
	taakstraf	1	2	5
	verwijt, verwijten	1	2	5
6	aanhouding (zaak)	0	0	6
	bewezenverklaring	0	0	6
	inbraak, inbreken	0	3	3
	justitie, met - in aanraking zijn geweest	0	3	3
	niet-ontvankelijkheid OM	0	0	6
	uitzetting	0	1	5
	verdacht worden van	1	5	1
5	bewezen kunnen worden verklaard, bewezen	0	0	5
	bewijs	1	1	4
	bewijsmiddel	0	0	5
	boete (opgelegd krijgen)	1	1	4
	first offender	0	1	4
	gerechtelijk vooronderzoek	1	5	0
	getuigenverklaring	1	1	4
	medeverdachte	0	2	3
	ontzegging van de rijbevoegdheid	1	0	5
	openbaar ministerie	1	0	5
	oplichting	0	3	2
	opzet(telijk)	0	0	5
	parketwacht	0	3	2
	proces-verbaal van bevindingen	0	2	3
	reclassering	1	2	3
	strafmaat	0	0	5
	termijn	0	1	4
	verdediging, verdedigen	0	0	5
	vervolgning, vervolgen	1	2	3

totaal aantal x gebezigd	Terminologie	terminologie? 0 = nee; 1 = ja)	aantal x gebezigd rc	aantal x gebezigd pr
	vingerafdruk (ken afnemen)	1	2	3
	vluchtgevaar	0	5	0
	vonnis	1	1	4
	vreemdelingenbewaring	0	1	4
4	arresteren, arrestatie	1	4	0
	artikel	0	3	1
	beëdiging van de tolk	0	4	0
	behandeling op zitting/van de zaak	0	0	4
	bevel gevangenhouding	0	0	4
	conclusie	0	0	4
	delict(en)	1	1	3
	dienstverlening	1	2	2
	heling	0	2	2
	herhalingsgevaar	0	4	0
	heterdaad (op - betrapt/gepakt)	1	3	1
	inbeslagneming, in beslag nemen	1	1	3
	invrijheidstelling	1	2	2
	laatste woord	1	0	4
	misdrijf	1	1	3
	niet onrechtmatig	0	4	0
	onherroepelijk	0	0	4
	poging	0	2	2
	rapport (age) reclassering	1	1	3
	recidive (gevaar)	0	1	3
	requisitoir	0	0	4
	rijden onder invloed	0	0	4
	schuldig	0	0	4
	slachtoffer	1	1	3
	strafoplegging	0	0	4
	strafzaak	1	3	1
	valsheid (in geschrift)	0	1	3
	verdovende middelen	1	3	1
	verklaring, belastende	1	3	1
	verlenging	0	1	3
	vervalsen, vervalsing	0	4	0
	voorarrest	1	0	4
	vreemdelingenpolitie	0	2	2
	Wegenverkeerswet	1	1	3
	winkeldiefstal	1	2	2
	zwijgrecht	0	3	1
3	aangever, aangeefster	0	0	3
	achtervolgen, achtervolging	0	0	3
	afdoen	0	0	3
	arrest (uitspraak)	1	0	3
	asielprocedure	0	2	1
	asielzoekerscentrum	0	2	1
	bedreiging, bedreigen	1	1	2
	borg (som)	0	3	0
	cautie	0	1	2
	confrontatie (spiegel)	0	2	1
	d.p.	0	3	0
	diefstal in vereniging	0	0	3
	gelasten	0	0	3
	gestolen waar/goederen	0	2	1
	gevangenis	1	0	3
	GVO	0	3	0
	hechtenis, vervangende	0	0	3
	huiszoeking	0	3	0
	illegaliteit, illegaal	0	0	3
	jurisprudentie	1	0	3
	legaal	0	0	3
	marechaussee	1	2	1
	medeplichtig (heid)	0	1	2
	OM	0	0	3
	onderzoeksbelang	0	3	0
	ongewenst (verklaring)	0	0	3
	opheffen/opheffing (bevel) voorlopige hechtenis	0	0	3
	oppakken	0	2	1
	parket	0	2	1

totaal aantal x gebezigd	Terminologie	terminologie? 0 = nee; 1 = ja)	aantal x gebezigd rc	aantal x gebezigd pr
	pleiten voor	0	2	1
	primair tenlastegelegde	0	0	3
	procedure	1	0	3
	rechtmatigheidstoetsing	0	3	0
	reclasseringscontact, (verplicht)	0	0	3
	relaas	0	1	2
	sanctie	0	0	3
	schorsing van de bewaring	0	2	1
	schorsingsverzoek	0	3	0
	schorsingsvoorwaarde(n)	0	1	2
	signalement	0	0	3
	staande houden	1	2	1
	stelen, weghalen	0	1	2
	strafrecht, strafrechtelijk	1	0	3
	verblijfsvergunning	0	3	0
	vereniging, in	0	1	2
	vermoeden, redelijk - van schuld	1	1	2
	verschoningsrecht	0	3	0
	voorhanden hebben	0	1	2
	voorwaarden, bijzondere	0	1	2
	vordering (nader) gerechtelijk vooronderzoek	0	3	0
	vreemdelingendienst	0	1	2
	vrije voeten, op	1	2	1
	zitten	0	0	3
2	ademproef, ademtest	0	0	2
	afwijzing	0	2	0
	alias, aliassen	0	1	1
	ambtsedig	0	0	2
	asielaanvraag,asiel aangevr.hebben,asielverzoek	0	1	1
	autoriteit(en)	0	2	0
	benadeelde	0	1	1
	beperkingen opleggen	0	2	0
	bepreiten	0	2	0
	berechten	0	1	1
	beroven	0	2	0
	bewijsmateriaal	0	0	2
	bezwaar(schrift) (indienen)	0	1	1
	bode	1	0	2
	dader	1	1	1
	deurwaarder	1	0	2
	DNA-onderzoek	0	2	0
	doorrijden na ongeval	0	0	2
	fouillering, fouilleren	1	1	1
	geuridentificatie(proef)	0	0	2
	hechtenis	1	0	2
	heenzenden	0	1	1
	Hoge Raad	1	0	2
	illegalen	0	2	0
	inhouden rijbewijs, ingehouden rijbewijs	0	0	2
	innemen rijbewijs, ingenomen rijbewijs	0	0	2
	invorderen, invordering (rijbewijs)	0	0	2
	laissez-passer	0	0	2
	letsel, zwaar lichamenlijk	0	0	2
	mededader	0	0	2
	medepleiter, -confrère	0	0	2
	mensensmokkel	0	2	0
	microgram(mage)	0	0	2
	mishandeling	1	0	2
	observatie (door politie; onder - staan)	1	2	0
	omzetting (straf)	0	0	2
	onderzoek, nader	0	2	0
	onderzoek, technisch	0	2	0
	onderzoeksgrond	0	2	0
	onrechtmatig	0	1	1
	onschuldig (zijn)	0	1	1
	ontslag, ontslaan van (alle) rechtsvervolgning	0	0	2
	onttrekken aan vervolging, zich	0	2	0
	ontvankelijkheid	0	0	2
	ontzegging,/rijdontzegging voorwaardelijke	0	0	2
	onuitzetbaar	0	0	2

totaal aantal x gebezigd	Terminologie	terminologie? 0 = nee; 1 = ja)	aantal x gebezigd rc	aantal x gebezigd pr
	opzetheling	0	0	2
	parketnummer	0	1	1
	paspoort, vals	0	2	0
	penitentiaire inrichting	1	0	2
	persisteren	0	0	2
	persoonsbewijs	0	2	0
	pleidooi	1	0	2
	poging zware mishandeling	0	0	2
	politieonderzoek	0	1	1
	promillage	0	0	2
	prostitutie, prostituee	0	0	2
	provocatie, provocerend gedrag	0	0	2
	pv	0	1	1
	raadkamer gevangenhouding	0	2	0
	ramkraak	0	2	0
	reclasseringsambtenaar	0	1	1
	reclasseringsbegeleiding	0	1	1
	relaas-verbaal, relaas-procesverbaal	0	2	0
	schorsing, schorsen (zitting)	0	0	2
	strafeis	0	0	2
	strafvermindering, strafverminderend	0	0	2
	strafvordering	0	1	1
	stukken uitreiken	0	2	0
	subsidiair tenlastegelegde	0	0	2
	terechtzitting	1	1	1
	tezamen en in vereniging	0	0	2
	toerekeningsvatbaar, (enigszins) verminde	0	0	2
	uitzitten	1	1	1
	vastzetten	0	1	1
	verblijfstitel	0	0	2
	verkeersveiligheid	0	0	2
	verklaring, bekende	0	0	2
	verklaring, geloofwaardige	0	1	1
	verklaring, leugenachtige	0	0	2
	vermogensdelict	0	1	1
	verwijtbaar	0	0	2
	voeging, voegen	1	0	2
	volgen, de officier	0	0	2
	volharden	0	1	1
	voorarrest, met aftrek van tijd doorgebracht in	0	1	1
	voorkomen, voorgeweest zijn	0	0	2
	voorlichtingsrapport(age)	0	0	2
	voorwaarden, op	0	1	1
	vrees voor herhaling	0	2	0
	Wapenwet, Wet Wapens & Munitie	0	0	2
	werkstraf	1	1	1
	Wetboek van Strafrecht	1	1	1
	wettelijke bepalingen	0	0	2
	zoeking	0	1	1
1	163 Wegenverkeerswet	0	0	1
	197-veroordelingen	0	0	1
	310, in combinatie met	0	0	1
	6-jaars feit	0	1	0
	6 EVRM	0	1	0
	aanhouding (zitting)	0	0	1
	aanhouding tot uitlevering	0	1	0
	aanklacht	0	0	1
	aanklacht, primaire	0	1	0
	aanleg	1	0	1
	aanmerkelijke kans nemen	0	0	1
	aanmerken als verdachte	0	0	1
	aannemelijk, voldoende	0	1	0
	aanspreken	0	1	0
	aanvoeren (verd.)	0	0	1
	aanzeggen	0	1	0
	accessoir	0	1	0
	ademaalcoholgehalte	0	0	1
	ademanalyse, niet meewerken aan	0	0	1
	ademanalyseapparaat	0	0	1
	afgeluisterde telefoongesprekken	1	1	0

totaal aantal x gebezigd	Terminologie	terminologie? 0 = nee; 1 = ja)	aantal x gebezigd rc	aantal x gebezigd pr
	afloopbericht	0	0	1
	afmeldbericht van de reclassering	0	0	1
	afschrift van vonnis	0	1	0
	afspraakkaart Novadic	0	1	0
	afstand doen van getuige	0	0	1
	afstand doen van inbeslaggenomen goederen	0	0	1
	af trek, voor - in aanmerking komen	0	0	1
	akte uitreiken	0	0	1
	alcohol per liter uitgeademde lucht	0	0	1
	alcoholindicatie boven wettelijke grens	0	0	1
	alcoholmisbruik	0	0	1
	ambtelijk bevel politie	0	1	0
	APV-boete	0	0	1
	Arbeidsbureau	0	0	1
	Arbeidsinspectie	0	0	1
	arrondissement	0	0	1
	arts, keurend	0	0	1
	asielvergunning	0	0	1
	autodiefstal	0	0	1
	auto-inbraak	0	0	1
	AWW omgezet in RWW	0	0	1
	AZC	0	0	1
	bedreiging met misdrijf tegen het leven gericht	0	0	1
	begin van uitvoering	0	0	1
	behandeling door RIAGG in verplicht kader	0	0	1
	bekend ter zake van enig strafbaar feit, (niet)	0	0	1
	belasten, zichzelf	0	0	1
	beperkingen opheffen	0	1	0
	beraden op, zich	0	1	0
	beroep in cassatie	0	1	0
	beroep op psychische overmacht	0	0	1
	beroep op schulduitsluitingsgrond	0	0	1
	beroep, van vonnis in hoger - komen	0	0	1
	beschikbaar houden	0	1	0
	beschikking	0	0	1
	beschikking, zich ter - houden van Justitie	0	1	0
	beslag (strafrechtelijk)	0	0	1
	bestanddeel	0	0	1
	betrouwbaarheid van de proef	0	0	1
	beveiligingsbeambte	0	0	1
	bevel meewerken aan ademonderzoek	0	0	1
	bewaringskamer	0	1	0
	bewijs, ondersteunend	0	0	1
	bewijs, onrechtmatig verkregen	0	0	1
	bewijs, onvoldoende overtuigend	0	0	1
	bewijsuitsluiting, algemene	0	0	1
	bewijsvoering	0	0	1
	bezwaar (maken)	0	1	0
	bijstandsuitkering	0	1	0
	binnentreden (algemene wet -)	0	1	0
	blanco zijn	0	0	1
	blank wapen	0	0	1
	blazen	0	0	1
	bloedalcoholgehalte	0	0	1
	borg, vrijlating onder	0	1	0
	brandstichting	0	1	0
	cassatie, in - gaan	1	0	1
	CBS	0	0	1
	celstraf	0	0	1
	chantage, chanteren	0	1	0
	civiele rechter	1	0	1
	civiele zaak	0	1	0
	cliënt	0	1	0
	cocaïne	0	0	1
	college (van 3 rechters)	0	1	0
	collusiegevaar	0	1	0
	concluderentot	0	1	0
	controlepersoon	0	0	1
	crimineel	0	1	0
	d.p.d.	0	1	0
	dactyloscopisch	0	0	1

totaal aantal x gebezigd	Terminologie	terminologie? 0 = nee; 1 = ja)	aantal x gebezigd rc	aantal x gebezigd pr
	dagen voor rechter	0	1	0
	dagvaarden om te getuigen	0	0	1
	DEA	0	1	0
	deelname, aanwijzingen betreffende	0	0	1
	Delikt en Delinkwent 240-280	0	0	1
	deskundigenverklaring	0	1	0
	detentie	1	1	0
	detentiegeschikt zijn	0	1	0
	diefstal in de nachtelijke uren	0	0	1
	diefstal met braak	0	1	0
	dievenpad gaan, op	0	0	1
	documentatie, uittreksel	0	0	1
	documentatieregister	0	0	1
	dood door schuld	0	1	0
	doodslag	0	1	0
	doorzoeken, doorzoeking	1	1	0
	douanecontrole	0	1	0
	drugs	1	1	0
	dupliek	0	0	1
	economische delicten	0	0	1
	ede, onder - staan	0	0	1
	eis van het OM	0	1	0
	EMA-cursus	0	0	1
	executie	0	1	0
	F2	0	1	0
	F3-status, verzoek voor	0	1	0
	F3	0	1	0
	figurant	0	0	1
	fouillering, lijst van	0	1	0
	fout, in de - gaan	0	1	0
	fraude	1	0	1
	gecertificeerde hond	0	0	1
	geconfronteerd worden met verklaring	0	0	1
	gedragsdeskundige	0	0	1
	geestvermogens, onderzoek naar	0	0	1
	geldboete, geheel voorwaardelijke	0	0	1
	gelicht worden	0	1	0
	geluiddemper	0	1	0
	gerechtelijk lab(oratorium)	0	0	1
	geschorst worden	0	1	0
	gesignaleerd staan	0	0	1
	getuigenverhoor	1	0	1
	geurdragers waaraan vold.menselijke geur kleeft	0	0	1
	geurindicatiebuis	0	0	1
	geurproef	0	0	1
	geurproef met hond	0	1	0
	geurvermogen van honden	0	0	1
	gevaar, algemeen - voor goederen	0	1	0
	gewijsde gaan, in kracht van	0	1	0
	gewoonte	0	1	0
	gezocht (worden)	0	1	0
	GGZ-psychiater	0	1	0
	GGZ	0	1	0
	goederen afkomstig van diefstal	0	0	1
	gratie (vragen)	0	0	1
	groepsfiguranten, samenstelling (homogene groep)	0	0	1
	handboeien	0	1	0
	handelen in gestolen goederen	0	0	1
	herkenning	0	0	1
	herkeuring	0	0	1
	heroïne	1	1	0
	high zijn	0	0	1
	IBA-plaats	0	1	0
	IBA	0	1	0
	identiteit, zich bedienen van een valse	0	1	0
	identiteitsbewijs, vals	0	0	1
	identiteitsdocumenten	0	0	1
	incident	0	0	1
	IND	0	0	1
	insluiten	0	1	0

totaal aantal x gebezigd	Terminologie	terminologie? 0 = nee; 1 = ja)	aantal x gebezigd rc	aantal x gebezigd pr
	insluitingsfouillering	0	0	1
	instantie, justitiële	0	1	0
	intakegesprek (voor werkstraf)	0	0	1
	intrekken	0	0	1
	inverzekeringstelling, onrechtmatige	0	1	0
	IPFOR	0	1	0
	kabinet RC	0	0	1
	kenbaarheid(essentie wat betreft de kenbaarheid)	0	0	1
	Keuringsreglement politiespeurhonden mensl.geur	0	0	1
	kwalificeren (als)	0	0	1
	lappen, erbij	0	0	1
	lat, op de - blijven staan	0	0	1
	letsel, blijvend	0	1	0
	lijfelijk meewerken aan onderzoek	0	0	1
	loon in natura	0	0	1
	maatregel	1	1	0
	machtiging	0	1	0
	magistratuur (staande / zittende)	1	0	1
	marginale rol spelen, een	0	1	0
	matigen (straf)	0	0	1
	MDMA, invoer van	0	1	0
	medeplegen	0	0	1
	medepleger	0	0	1
	meewerken voor het bewijs	0	0	1
	meineed (plegen)	0	1	0
	meldkamer, centrale	0	0	1
	memorie van toelichting	0	0	1
	mensenroof	0	1	0
	microgram per liter uitgeademde lucht	0	0	1
	ministerie van Justitie	0	1	0
	misdrijf, door - verkregen goederen	0	1	0
	mishandeling, zware	0	0	1
	modus operandi	0	1	0
	motief	0	0	1
	MvJ	0	0	1
	MVV	0	1	0
	nadeelberekening	0	0	1
	nationaliteit, dubbele	0	1	0
	niet-ontvankelijkheids-verweer	0	1	0
	NJ	0	0	1
	Novadic	0	1	0
	omgangsregeling	0	0	1
	ondervraging	0	0	1
	onderzoek ter terechtzitting	0	0	1
	onderzoekshandelingen	0	1	0
	onderzoeksrechter	0	1	0
	onderzoeksvraag	0	1	0
	ongelijke behandeling van gelijke gevallen	0	0	1
	ongeval, plaats van het - verlaten	0	0	1
	onrechtmatige vondst	0	1	0
	onttrekken aan executie, zich	0	1	0
	onttrekking a.h verkeer	1	0	1
	ontvangende land	0	0	1
	ontvreemden	0	0	1
	ontzegging, geclausuleerde	0	0	1
	oogmerk	0	0	1
	opheffing bewaring	0	0	1
	ophouden (voor verhoor)	0	1	0
	oplegging	0	0	1
	opleveren (feiten)	0	0	1
	oproep voor zitting	0	1	0
	oproepen om te getuigen	0	0	1
	opsporingsambtenaar	1	0	1
	opsporingsbelang	0	1	0
	opsporingsbevel, internationaal	0	1	0
	opsporingsgrond	0	1	0
	opsporingsmethode	0	1	0
	opsporingsonderzoek	1	0	1
	opzet niet op de dood gericht	0	0	1
	overmacht, psychische	0	0	1
	overmachtsverweer	0	0	1

totaal aantal x gebezigd	Terminologie	terminologie? 0 = nee; 1 = ja)	aantal x gebezigd rc	aantal x gebezigd pr
	overtreding	1	0	1
	overtreding aansprakelijkheidsverz. voertuigen	0	0	1
	overtuigingsmateriaal	0	0	1
	overval (len)	1	1	0
	overweging, formele	0	0	1
	papieren	0	0	1
	papieren, vervalste	0	1	0
	personalia / persoonsgegevens	1	1	0
	persoon, gelet op de - van cliënt	0	0	1
	persoon/personen, gezocht(e)	0	1	0
	PINnen	0	0	1
	pistool	0	1	0
	pleegdatum	0	0	1
	poging doodslag	0	0	1
	poging tot tweeebrengen van een ontploffing	0	1	0
	politiek vluchteling	0	0	1
	politierechter-gedetineerden zitting	0	0	1
	positief reageren (boormateriaal)	0	1	0
	positief reageren op heroïne	0	1	0
	positieve herkenning (verdovende middelen)	0	1	0
	presenteren (bij Ambassade)	0	0	1
	preventief werken	0	0	1
	procedure, verkorte	0	1	0
	procedure, versnelde	0	1	0
	proces	0	1	0
	procesdossier, onderliggend	0	0	1
	procehouing van de verdachte	0	0	1
	procesorde, niet in strijd met goede - achten	0	0	1
	procesrechtelijk	0	0	1
	psychiatrisch onderzoek	0	1	0
	psychologisch onderzoek	0	1	0
	psychosociale behandeling (is geïndiceerd)	0	0	1
	psychotisch	0	1	0
	rapportage door psychiater	1	0	1
	rapportage, dubbele	0	1	0
	reageren, positief - door speurhond	0	0	1
	recherche	0	1	0
	recherche, technische	0	1	0
	rechthebbende	0	0	1
	rechtsbeginsel geschonden	0	0	1
	rechtsbelang	0	0	1
	rechtsgeldig	0	1	0
	rechtshulpverdrag	0	1	0
	rechtshulpverzoek	0	1	0
	rechtszaak	0	1	0
	redelijkheid, in - hebben kunnen beslissen	0	0	1
	reisdocument,vals	0	0	1
	relateren	0	1	0
	rekwireren	0	0	1
	RIAGG	0	0	1
	richtlijn (OM)	0	0	1
	rijbewijs, ongeldig	0	0	1
	rijbewijsafhankelijkheid (van verdachte)	0	0	1
	rijdend aangetroffen worden in een auto	0	0	1
	rijvaardigheid beïnvloeden	0	0	1
	rijvaardigheid, tweede onderzoek naar de	0	0	1
	RWD	0	0	1
	samenwerking van personen, bewuste	0	0	1
	schermutselingen	0	0	1
	schorsen op termijn	0	1	0
	schorsen van de voorlopige hechtenis	0	0	1
	schuld hebben aan, bewust	0	1	0
	schuldheling	0	0	1
	schuldig verklaren zonder oplegging van straf	0	0	1
	schuldig, zich - maken aan	0	0	1
	schulduitsluitingsgrond	0	0	1
	signalering	0	1	0
	smokkel(en)	0	1	0
	sociale recherche	0	0	1
	SoFi-nummer	0	1	0
	sorteermaterialen	0	0	1

totaal aantal x gebezigd	Terminologie	terminologie? 0 = nee; 1 = ja)	aantal x gebezigd rc	aantal x gebezigd pr
	sorteerproef, positieve	0	0	1
	speurhond	0	0	1
	sporendragers	0	0	1
	stadstoezichthouder	0	0	1
	stadswacht	0	0	1
	stalken	0	1	0
	status (asiel)	0	1	0
	stoned	0	0	1
	straf, alternatieve	1	0	1
	strafafdoening	0	0	1
	straflijst	0	0	1
	strafmaattechnisch	0	0	1
	strafprocesrecht	0	0	1
	strafrechter	1	1	0
	strafvermeerdering	0	0	1
	strafvermindingsgrond	0	0	1
	strafvervolgning	0	1	0
	strippen (bijv. auto)	0	0	1
	strooptocht	0	0	1
	stukken, ontlastende	0	1	0
	subsidiar, meer	0	0	1
	surveillance	0	0	1
	tasjesrover, tasjesroof	0	1	0
	tegenspraak, op	0	0	1
	telefoontap(s)	0	1	0
	tenuitvoerlegging (straf)	0	0	1
	terugtrekken, vrijwillig	0	0	1
	terugvoeren goederen op strafbare feiten	0	0	1
	tewerkstellingsvergunning	0	0	1
	titel van invordering	0	0	1
	titel, niet op enige - gebaseerd	0	0	1
	toelaatbaarheid (uitlevering)	0	1	0
	toerekenen, verminderd	0	0	1
	toetsen van verklaring	0	1	0
	toevoegen, bedreigende woorden	0	1	0
	toezicht door reclassering	0	1	0
	transactie	1	0	1
	uitgeademde lucht	0	0	1
	uitkering	0	0	1
	uitkeringsrecht	0	0	1
	uitkijk, op de - staan	0	0	1
	uitlevering	0	1	0
	uitlevering, versnelde	0	1	0
	uitleveringsprocedure	0	1	0
	uitleveringsverzoek	0	1	0
	uitwijzing	0	0	1
	uitzettingsprocedure	0	0	1
	valmes	0	0	1
	vals (paspoort /persoonsbewijs)	0	1	0
	valse naam opgeven	0	0	1
	vaste verblijfplaats	0	1	0
	VD	0	0	1
	veiligstellen	0	0	1
	verblijfskaart	0	0	1
	verblijfsmogelijkheden	0	1	0
	verblijfsvergunning, voorlopige	0	1	0
	verbreken (van slot)	0	1	0
	verdachte omstandigheden	0	0	1
	verdragsverplichtingen	0	1	0
	verduisteren, geld	1	1	0
	vergunning	0	0	1
	verkeersdelicten	0	0	1
	verkeersfeiten	0	0	1
	verkeersgevaarlijk rijgedrag vertonen	0	0	1
	verkeerslichten, met - beveiligd	0	0	1
	verklaring die pleit tegen	0	1	0
	verklaring, betwiste	0	0	1
	verklaringen, elkaar tegensprekende	0	0	1
	verkrachting, verkrachten	0	1	0
	vermoeden, redelijkerwijs hadden moeten/weten	0	0	1
	vernieling, vernielen	0	1	0

totaal aantal x gebezigd	Terminologie	terminologie? 0 = nee; 1 = ja)	aantal x gebezigd rc	aantal x gebezigd pr
	verslaafd aan alcohol	0	1	0
	verstek, bij - gewezen vonnis	0	1	0
	verstekvonnis	0	1	0
	vervolging instellen en voortzetten	0	0	1
	vervolgingsstelsel	0	0	1
	verzoek om rechtsbijstand	0	1	0
	verzoek, invalide	0	1	0
	verzoek, niet rechtmatig	0	1	0
	verzwarende omstandigheden	1	0	1
	vonnis wijzen	1	1	0
	vonnisnummer	0	1	0
	voordragen van het tenlastegelegde	0	0	1
	voorgeleiding	0	1	0
	voorgeleiding bij de consul	0	0	1
	voortzetting in verzekeringstelling	0	1	0
	voervraag	0	1	0
	voorwaardelijk opzet	0	1	0
	voorwaardelijk, nog 2 maanden - hebben staan	0	1	0
	vordering beperkingen	0	1	0
	vordering gvo	0	1	0
	vordering omzetting	0	0	1
	vreemdeling	0	0	1
	vreemdelingendossier	0	0	1
	vreemdelingenrecht	0	1	0
	vriendschapsverdrag	0	1	0
	vrijheidsstraf (ondergaan)	1	0	1
	vrijlating	0	0	1
	vuurwapen	0	1	0
	wapen, dodelijk	0	0	1
	wederrechtelijke toe-eigening	0	0	1
	Wegenverkeerswetcontrole	0	0	1
	Wegenverkeerswetzaak	0	0	1
	wegnemen	0	0	1
	Wet Arbeid Vreemdelingen	0	0	1
	wetenschap, eigen	0	1	0
	wettig bewijs	0	0	1
	wiet, weed	0	0	1
	willekeur (verweer)	0	0	1
	wilsbepaling, vrije	0	0	1
	wisseltruc	0	0	1
	WOBPZ	0	1	0
	woon- en verblijfplaats, geen vaste	0	1	0
	WW-uitkering	0	1	0
	XTC	0	1	0
	zittingnummer	0	1	0
	zoeken in besloten plaats	0	1	0
	Zwolsman-formule	0	0	1

BIJLAGE 5 Vragenlijst interview

1. Wat vindt u in het algemeen van het niveau van de opgeroepen tolken?
 - Goed
 - Voldoende
 - Matig
 - Slecht
 - Wisselend
 - Anders, nl.

Welke factoren spelen een rol bij uw beoordeling van het niveau van een tolk?
(Bijvoorbeeld: vlotheid, houding, presentatie en presentie, beheersing van het Nederlands, vlotte vertaling in het Nederlands)
3. Acht u het in beginsel noodzakelijk dat een letterlijke overdracht van het gesprokene plaatsvindt zodanig dat de vreemdtalige verdachte of getuige tijdens de procesgang dezelfde informatie krijgt als de Nederlandstalige verdachte of getuige?
 - Ja → 3a.
 - Nee → 3b.
 - Anders, nl.
- 3a. Waarom vindt u dat noodzakelijk?
- 3b. Waarom vindt u dat niet noodzakelijk?
4. Gebeurt dit ook in uw praktijk?
 - Altijd
 - Meestal → 4a.
 - Soms → 4a.
 - Nooit → 4a.
 - Weet niet
 - Anders, nl.
- 4a. Welke reden(en) kan (kunnen) er voor u zijn om niet letterlijk te (laten) vertalen?
 - Kosten
 - Tijd
 - Beide
 - Geen
 - Anders, nl.
- 4b. Citaat van een rechter-commissaris: “Je moet het kostenaspect zeker meewegen; ik heb liever een extra rechter dan dat ik een gespecialiseerde tolk krijg.”
 - Mee eens → 4c.
 - Mee oneens → 4d.
 - Geen mening
 - Anders, nl.
- 4c. Waarom bent u het daar mee eens?
- 4d. Waarom bent u het daar niet mee eens?
5. Is er naar uw mening een verschil in moeilijkheidsgraad van het taalgebruik, inclusief juridische terminologie, bij rechter-commissaris en politierechter?
 - Ja → 5a.
 - Nee
 - Weet niet
 - Anders, nl.

- 5a. Waarin bestaat dit verschil?
6. Beïnvloedt de aanwezigheid van een tolk uw taalgebruik?
 Ja → 6a.
 Soms → 6a.
 Nee → 6b.
 Weet niet
- 6a. In welke zin?
 (Bijvoorbeeld: gemakkelijker, of juist niet (want de tolk legt het wel uit), of de afkortingen worden voluit gebezigd, etc.)
- 6b. Waarom niet?
 (Bijvoorbeeld: past u altijd uw taalgebruik aan, of is er een andere reden? Ziet u daar het nut niet van in? Vindt u dat niet nodig bijvoorbeeld omdat u het altijd al zo simpel mogelijk probeert te houden, of voelt u daar gewoon niets voor?)
7. Citaat van een magistraat: “Ik heb de neiging minder vragen te stellen als er een tolk aanwezig is, niet vanwege hun kwaliteit maar omdat alles langer duurt”.
 Mee eens → 6a./b.
 Mee oneens → 6c.
 Geen mening
 Anders, nl.
- 7a. Waarom bent u het daar mee eens?
- 7b. Hoe uit zich dat?
 (Bijvoorbeeld, minder vragen, vragen waarop slechts een kort antwoord mogelijk is, e.d.)
- 7c. Waarom bent u het daar niet mee eens?
8. Controleert u of de verdachte of getuige goed kan communiceren met de tolk?
 Ja → 8a./b.
 Soms → 8a./b.
 Nee
 Weet niet
- 8a. Wanneer doet u dat?
- 8b. Op welke wijze doet u dat?
9. Controleert u of het gesprokene, de boodschap bij de verdachte of getuige goed is overgekomen?
 Altijd → 9a./b.
 Soms → 9a./b.
 Nooit
- 9a. Wanneer doet u dat?
- 9b. Op welke wijze doet u dat?
10. Stelt u het op prijs dat een tolk uit zichzelf, zonder u daarvan op de hoogte te stellen, bepaalde juridische zaken of begrippen vereenvoudigt?
 Ja → 9a.
 Soms → 9a./b.
 Nee → 9c.
 Weet niet

(Voorbeelden: marechaussee → politie
 proces-verbaal van relaas/bevindingen → proces-verbaal
 niet onrechtmatig → rechtmatig)

verzoek tot schorsing van de voorlopige hechtenis → verzoek van de advocaat
verzoek tot opheffing van de schorsing van de voorlopige hechtenis (OvJ) → verzoek van de officier
voorwaardelijk opzet → opzet)

- 10a. Waarom stelt u dat op prijs?
- 10b. Wanneer stelt u dat op prijs?
(Grens?)
- 10c. Waarom stelt u dat niet op prijs?
- 11a. Vindt u het aanvaardbaar dat een tolk in strafzaken een *generische* aanduiding gebruikt in plaats van een meer specifieke, bijvoorbeeld wapen in plaats van revolver, of auto in plaats van bestelwagen?
- Ja
 Nee
 Anders, nl.
- 11b. Vindt u het noodzakelijk dat een tolk in strafzaken het onderscheid kent tussen bepaalde zaken en dit ook in vertaling weergeeft, en dus bijvoorbeeld niet revolver vertaalt met pistool, of bestelwagen met vrachtwagen?
- Ja
 Nee
 Anders, nl.
12. Dient een tolk in uw optiek een juridische ondergrond te hebben?
- Ja
 Nee
 Weet niet
- 12a. Waar zou die ondergrond (idealiter) uit moeten bestaan?
- (bv kennis van procedures, wetsartikelen, straffen en maatregelen, veelvuldig voorkomende termen, penosetermen, ...)
13. Kunt u voor elk van deze termen of afkortingen aangeven of een tolk in strafzaken deze zonder meer correct moet kunnen hanteren.
d.p./districtspsychiater	☐ Ja	☐ Nee
verschoningsrecht	☐ Ja	☐ Nee
collusiegevaar	☐ Ja	☐ Nee
confrontatiespiegel	☐ Ja	☐ Nee
g.v.o.	☐ Ja	☐ Nee
cautie	☐ Ja	☐ Nee
inverzekeringstelling	☐ Ja	☐ Nee
inbewaringstelling	☐ Ja	☐ Nee
voorlopige hechtenis	☐ Ja	☐ Nee
staande houden	☐ Ja	☐ Nee
subsidiair	☐ Ja	☐ Nee
zich refereren	☐ Ja	☐ Nee
raadkamer	☐ Ja	☐ Nee
rechtmatigheidstoetsing	☐ Ja	☐ Nee
voorwaardelijk opzet	☐ Ja	☐ Nee
- 13a. Denkt u dat de tolken waarmee u werkt dit soort termen beheersen?
- Ja
 Nee
 Sommigen wel, anderen niet
 De meesten niet
 Weet niet

14. Denkt u dat een ervaren tolk altijd een goede tolk is?
- Ja → 13a.
 - Nee → 13a.
 - Weet niet
- 14a. Waarom denkt u dat?
15. Een tolk kan zich bedienen van verschillende tolktechnieken, te weten consecutief (ook wel volgtijdelijk genoemd), simultaan, fluistertolken of samenvattend tolken. Bent u bekend met de verschillende technieken?
- Ja
 - Nee
 - Enigszins, nl.
- 15a. Welke tolktechniek vindt u zelf het prettigst en waarom?
(Evt. gerelateerd aan fase in het proces, dus cautie, voordracht etc.)
- 15b. Laat u het aan de tolk over om een techniek te kiezen die hem op dat moment het meest geschikt voorkomt?
- Altijd
 - Meestal
 - Nooit
- 15c. Zijn er momenten waarop u een bepaalde vorm van tolken als storend ervaart?
16. Komt het bij uw weten voor dat een opgeroepen tolk, bijvoorbeeld bij een voorgeleiding, ook automatisch wordt gevraagd of opgeroepen voor een volgende fase in de procesgang?
- Ja → 15a./b.
 - Soms → 15a./b.
 - Nee
 - Weet niet
- 16a. Welke vervolgfase betreft het dan en hoe vaak gebeurt dit?
☐ Raadkamer	☐ Altijd	☐ Regelmatig	☐ Incidenteel	☐ Nooit	☐ Weet niet
☐ Getuigenverhoren in die zaak	☐ Altijd	☐ Regelmatig	☐ Incidenteel	☐ Nooit	☐ Weet niet
☐ Gedragsdeskundige	☐ Altijd	☐ Regelmatig	☐ Incidenteel	☐ Nooit	☐ Weet niet
☐ Rogatoire commissie	☐ Altijd	☐ Regelmatig	☐ Incidenteel	☐ Nooit	☐ Weet niet
☐ Politierechter (snelrecht)	☐ Altijd	☐ Regelmatig	☐ Incidenteel	☐ Nooit	☐ Weet niet
☐ Aanhouding zaak voor bep. tijd	☐ Altijd	☐ Regelmatig	☐ Incidenteel	☐ Nooit	☐ Weet niet
☐ Uitspraak	☐ Altijd	☐ Regelmatig	☐ Incidenteel	☐ Nooit	☐ Weet niet
☐ Meervoudige kamer	☐ Altijd	☐ Regelmatig	☐ Incidenteel	☐ Nooit	☐ Weet niet
☐ Anders, nl.	☐ Altijd	☐ Regelmatig	☐ Incidenteel	☐ Nooit	☐ Weet niet
- 16b. Zitten hier voor- of nadelen aan?
17. Citaat van een rechter-commissaris: “Bij de politierechter is een tolk nodig met kennis van zaken, want dáár komt het erop aan.”
- Mee eens → 17a.
 - Mee oneens → 17b.
 - Geen mening
 - Anders, nl.
- 17a. Waarom bent u het daar mee eens?
- 17b. Waarom bent u het daar A mee eens?

Eigen punten respondent: